

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Bakalářská práce

MIGRANTI, AZYLANTI A AZYLOVÁ POLITIKA ČESKÉ
REPUBLIKY

KRISTÝNA HOLKOVÁ

Vedoucí práce: PhDr. Kazimír Večerka CSc.

Konzultantka práce: PhDr. Pavla Kodymová

Praha 2007

Poděkování patří vedoucímu a konzultantce mé práce PhDr. Kazimíru Večerkovi, CSc. a PhDr. Pavle Kodymové za jejich vedení, vstřícnost a ochotu. A dále bych ráda poděkovala všem azylantům, kteří mě poctili svou důvěrou a bez jejichž spolupráce by má práce nemohla vzniknout.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím pouze uvedené literatury a pramenů.

V Praze dne 15.10. 2007

Jalová

OBSAH

• Úvod	3
1. Migrace	
1.1 Fenomén migrace	4
1.2 Migrace, migranti	5
1.3 Uprchlíci	7
2. Azylová politika České republiky	
2.1 Právní zajištění	10
2.2 Společná azylová politika Evropské unie	11
2.2.1 Schengenský systém	12
2.2.2 Další ochrana uprchlíků v mezinárodním právu	13
2.3 Správní řízení o udělení mezinárodní ochrany.....	16
2.3.1 Prohlášení o úmyslu požádání o mezinárodní ochranu, první kroky k zahájení správního řízení o udělení mezinárodní ochrany	16
2.3.2 Formy mezinárodní ochrany	18
2.3.3 Důvody neudělení mezinárodní ochrany	19
2.3.4 Jednotlivé kroky správního řízení ve věci udělení mezinárodní ochrany...	20
2.3.5 Klané rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany	23
2.3.6 Informace o zemích původu	25
2.3.7 Role Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.....	25
2.4 Integrovaná politika České republiky.....	27

2.4.1 Státní integrační problém.....	27
2.4.2 Integrace dětí uprchlíků.....	28
2.5 Azylová zařízení	31
2.5.1 Příjímací a pobytová střediska.....	31
2.5.2 Integrační azylová střediska.....	34
2.5.3 Zařízení pro zajištění cizinců - detenční zařízení.....	35
3. Pohled na azylovou politiku z druhé strany	
3.1 Soubor respondentů	36
3.2 Analýza výpovědí respondentů	36
• Závěr	45
• Seznam použité literatury	46

ÚVOD

Má práce s dětmi a mládeží uprchlíků mě přivedla k hlubšímu zájmu o problematiku uprchlictví. Již několik let se každodenně setkávám s problémy, které musí uprchlíci řešit a na druhé straně se každodenně setkávám s neznalostí uprchlické problematiky ze strany české společnosti. Rozhodla jsem se tedy pojmout svou práci informativně o aktuálním stavu azylové politiky České republiky a věcí s ní spojených.

Zaměřila jsem se na popsání základních pojmů týkající se migrace a uprchlíků a na legislativní zajištění azylové politiky v České republice a Evropské unii a zjištění, nakolik daná legislativa funguje v praxi z pohledu uprchlíků.

K získání informací z pohledu uprchlíků jsem použila metodu polostrukturovaného rozhovoru s dospělými uprchlíky, kteří prošli celou azylovou procedurou. Rozhovory probíhaly v domácím prostředí respondenta v českém jazyce. Respondenti mluvili zcela otevřeně, v tom mi pomohla moje předchozí a dlouhodobá spolupráce s nimi.

1. MIGRACE

1.1 FENOMÉN MIGRACE

Migrace obyvatelstva je trvalým a dlouhodobým jevem, jakýmsi dějinným fenoménem. Když se podíváme do historie, tak vidíme jak důležitou roli hrály v evoluci lidstva etapy stěhování národů, osídlování Ameriky či v 18. století v důsledku průmyslové revoluce započatá masová migrace z vesnic do měst, tzv. urbanizace. Je lidskou přirozeností stěhovat se z místa na místo – hlavně za potravou, výdělkem.¹

I když až třetí generace migrantů je plně adaptována na nové prostředí, i přes to jsou migrační procesy a jejich dvě stránky, emigrace a imigrace, nedílnou součástí existence člověka a jeho historie. Už za dob lovců mamutů je migrace běžným jevem, kdy se tlupy stěhovaly podle výskytu mamutů na určitém území. Ani po etapě prvního většího usídlení v době neolitické revoluce, kdy lidé přechází k zemědělskému stylu života, neupadá migrace v zapomnění, lidé se stěhovali podle úrodnosti půdy nebo v důsledku válečných konfliktů či přírodních katastrof, což jsou další významné faktory migrace. V průběhu dějin se pak intenzita stěhování obyvatel různě mění, důležité ale je, že migrace stále přetrvává.

První polovina dvacátého století je poznamenána migrací hlavně v důsledku válečných konfliktů – první a druhá světová válka. Novodobě od druhé poloviny dvacátého století mají na migraci velký vliv totalitní režimy a „menší“ válečné konflikty.

¹ ŠÍŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2001.

1.2 MIGRACE, MIGRANTI

Podle Drbohlava je migrace prostorové přemístění jedné osoby mezi dvěma územními jednotkami, jehož důsledkem je změna bydliště.² Migrantem se pak podle směrnic OSN stává ta osoba, která splňuje podmínku migrace s časovým ohraničením jednoho roku, tzn. migrantem je ta osoba, která déle jak jeden rok žije na jiné územní jednotce s jiným trvalým bydlištěm.

Počet migrantů se od roku 1975 zdvojnásobil³, dnes se počet migrantů odhaduje přibližně na 3% populace, což čítá asi 190 milionů lidí na celém světě. Faktory zvýšení počtu migrantů jsou podle Drbohlava následující:

1. levná doprava,
2. větší informovanost, lepší komunikační systémy,
3. ekonomický faktor – ekonomické propojení rozvojových a vyspělých zemí.

Dále rozlišuje šest základních determinantů migrace:

1. politický faktor (např. nedodržování lidských práv a svobod, etnické nebo náboženské střety apod.),
2. ekonomický faktor – migrace za lepším výdělkem,
3. demografický faktor (např. přelidnění),
4. ekologický faktor (např. dlouhodobá sucha, záplavy, zemětřesení apod.),
5. psychologický faktor – je lidskou přirozeností migrovat,
6. migrační politika daných zemí;

² DRBOHLAV, D.: Přednáška na téma *Obecný úvod do problematiky migrace, migrační trendy, vývoj migrace v druhé polovině 20. století, příčiny migrace*. Praha UK, 8.10.2004.

³ www.migraceonline.cz

a za nejzákladnější typy migrace považuje následující:

1. pracovní migrace,
2. migrace z důvodu sjednocování rodin,
3. migrace utečenců,
4. ilegální migrace (ilegální migraci popisuje Scheinost⁴ jako „...nedovolené překročení státní hranice s úmyslem usadit se v rozporu s imigračními a dalšími právními normami daného státu na jeho území nebo jej využít jako transitní pro nedovolený přechod do dalšího státu.“).

Migrace sebou přináší klady i zápory. Z pohledu emigrační země může nastat určitá úleva – redukce nezaměstnanosti nebo remittance, což je kapitál příchozí do mateřské země od emigrantů. Naopak je to pro tu zemi ztráta cenného „lidského kapitálu“ a hrozba růstu polarizace ve společnosti. Z pohledu imigrační země migranti představují aktivní pracovní sílu nebo přinášejí kulturní obohacení, naopak tu ale hrozí nebezpečí rostoucí závislosti některých sektorů ekonomiky na levné pracovní síle.

Pokud uvažujeme migrační pohyby uvnitř jednotlivých států, rozlišují se především dva základní fenomény, a to: usazování se na venkově a usazování se ve městech. Pro druhou polovinu 20. století je v tomto ohledu typická forma migrace z venkova do měst. A ve vyspělých zemích zejména na konci dvacátého století a na počátku století jedenadvacátého je typické stěhování obyvatel z městských center do předměstských částí.

⁴ SCHEINOST, M. *Nelegální migrace a převaděčství jako jedna z aktivit organizovaného zločinu*. 1. Vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.

1.3 UPRCHLÍCI

Zvláštní kategorií mezi migranty jsou uprchlíci – utečenci. Uprchlíkem se stává osoba, která splňuje kritéria Ženevské konvence (Úmluva o právním postavení uprchlíků) z roku 1951. Podle této konvence je uprchlíkem ten, kdo „...*se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo zastávání určitých názorů, je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti...*“⁵. Další úmluvy, jakými je například Úmluva Organizace africké jednoty (Organization of African Unity, OAU) z roku 1969 nebo Cartagenská deklarace z roku 1984, tuto definici rozšířily o osoby, které prchají před válkou nebo jinými ozbrojenými konflikty.

Oprávněná obava z pronásledování je založena na třech principech:

1. Obava z pronásledování musí existovat jako subjektivní podmínka, jinými slovy, dotyčná osoba musí dokázat, že primárním důvodem pro podání žádosti o status uprchlíka byla skutečná obava či vědomí si rizika pronásledování (bere se v úvahu osobnost uprchlíka, jeho rodinné poměry, osobní zkušenosti a jiné faktory).
2. Musí existovat objektivní skutečnosti nebo situace dodávající důvěryhodnosti žadatelově obavě z pronásledování. Požadavek „opodstatněnosti“ vylučuje obavu čistě subjektivního rázu nebo obavu založenou jen na dohadu.
3. Musí existovat „rozumná možnost“ nebo „rozumná pravděpodobnost“, že v případě navrácení žadatele do země původu dojde k obávanému pronásledování.

Ženevská konvence je dokumentem mezinárodního práva a státy, které ji podepsaly, se zavazují k dodržování jejího principu, ale svým vlastním způsobem.

⁵ Edice: Světové dokumenty; VII. Úmluva o právním postavení uprchlíků. Ostrava: Aries, 1993.

Ženevská konvence ve verzi z roku 1951 má územní a časové omezení⁶, tato omezení však byla roku 1967 odstraněna Newyorským protokolem.

Jedním z nejzákladnějších článků Úmluvy je článek 33, který formuluje „...tzv. *non-refoulement princip, který chrání uprchlíka před vydáním do země, kde by byly jeho život nebo svoboda ohroženy. Tento princip lze porušit v případě, že je uprchlík vážným nebezpečím pro hostitelskou zemi nebo byl právoplatně odsouzen za zvláště těžký trestný čin.*“⁷ Princip non-refoulement je součástí obyčejového mezinárodního práva, a proto je závazný pro všechny státy bez ohledu na to, jestli jsou signatářskými státy Úmluvy z roku 1951.

Úmluva (a s ní spojený Newyorský protokol) byla podepsána 145 státy. Povinnosti vycházející z ratifikace Ženevské konvence jsou následující:

- *informace o národní legislativě* – státy ratifikací souhlasí s tím, že budou informovat generálního tajemníka OSN o zákonech a opatřeních, kterými v rámci své země převádí principy Úmluvy do praxe;
- *vyňetí z principu reciprocity* – reciprocita znamená vzájemnost, v rámci mezinárodního práva je to „*zásada vzájemného poskytování stejných n. obdobných výhod mezi dvěma státy n. jejich příslušníky*“⁸, tzn. jestliže je poskytnutí určitého práva cizinci vázáno na stejné nebo obdobné zacházení ze strany mateřské země cizince, pak nebude tato zásada platit v případě uprchlíků, protože nepřijímají ochranu své mateřské země;
- *spolupráce s UNHCR* (United Nations High Commissioner for Refugees, Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky)

UNHCR bylo ustanoveno Valným shromážděním OSN po konci 2. světové války v roce 1951. Mělo zajišťovat ochranu četným uprchlíkům po této válce, postupně se však působnost UNHCR rozšířila (před ním fungovala Mezinárodní organizace pro uprchlíky /International Refugee Organization/ mezi léty 1946 až 1952, která měla především za úkol usnadnit znovusídlení mnoha Evropanů po druhé světové válce) a

⁶ O status uprchlíka mohli žádat Evropané zasaženi událostmi před 1. lednem 1951.

⁷ FREIOVÁ, M. *Uprchlíká otázka a my*. Praha: Občanský institut, 1993.

⁸ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 3. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

nyní poskytuje pomoc nejen uprchlíkům, kteří emigrovali ze své země, ale i těm, kteří se opět do své země navrátili, ale stále potřebují pomoc, k uspokojení základních potřeb, dále pak žadatelům o azyl a také početně skupině vnitřně přesídlených osob.

Vnitřně přesídlené osoby jsou lidé, kteří z různých důvodů (např. občanská válka či jiné vnitrostátní konflikty) musí opustit své domovy, ale zároveň nepřekročí hranice státu, tím pádem nejsou chráněni mezinárodním právem a často se jim nedostává ani té nejzákladnější pomoci. UNHCR uvádí, že se počet vnitřně přesídlených osob pohybuje v rozmezí 20 – 25 milionů⁹ a že nejvíce těchto osob se nachází v Angole, na Srí Lance, v Súdánu, Kolumbii, Demokratické republice Kongo, Afghánistánu, v Bosně a Hercegovině a v zemích bývalého Sovětského svazu.¹⁰

Dalšími zvláštními skupinami uprchlíků jsou uprchlíci sur place (takoví jedinci se stávají uprchlíky během doby, kdy jsou mimo svou vlast, kde dochází ke změně společenské situace a daným jedincům by po návratu hrozilo pronásledování) a uprchlíci prima facie (ohrožení těchto jedinců je zřejmé na první pohled).

⁹ www.unhcr.cz

¹⁰ tamtéž

2. AZYLOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY

2.1 PRÁVNÍ ZAJIŠTĚNÍ

Ve všeobecné deklaraci lidských práv a svobod se říká, že každý má právo hledat a užívat v jiných zemích azylu před pronásledováním. Pojem azyl není přesně definován v rámci mezinárodního práva, je ale chápán jako poskytování ochrany jednotlivci nebo skupině na území daného státu. Ženevská konvence se pak snaží tuto pomoc upřesnit.

Po roce 1989, kdy občané České republiky sami přestali vyhledávat možnosti emigrace ze země a naše hranice se otevřely, se náš stát stal spíše tranzitní zemí pro uprchlíky směřující na Západ. První příliv uprchlíků do tehdejšího Československa byl zaznamenán v roce 1990. Brzy poté přijalo Federální shromáždění zákon č. 498/1990 Sb., o uprchlících. Dne 26.11.1991 přistoupila Česká a Slovenská federativní republika k Ženevské konvenci, 11.5.1993 pak Česká republika vydala prohlášení o nástupnictví, čímž prohlásila, že je vázána závazky vyplývajícími z Úmluvy.¹¹ Česká republika neuděluje status uprchlíka, ale status azylanta. Udělování azylu je zakotveno v Listině základních práv a svobod. Každý má nárok zažádat o azyl, nikde však není zakotvena povinnost azyl udělit.

Vzhledem k tomu, že zmíněný zákon č. 498/1990 Sb., o uprchlících, vykazoval nedostatky, byl vypracován nový zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, který vstoupil v platnost 1.1.2000. Schválení tohoto zákona bylo vedeno snahou vyřešit nedostatky předchozí právní úpravy. Začlenění České republiky do Evropské unie představovalo nutnost sladit zákon o azylu s právem Evropské unie. Dnes je platné znění zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), v podobě poslední novelizace zákonem č. 112/2006 Sb.

¹¹ SLAVÍKOVÁ, K. *Předpisy o cizincích a uprchlících*. 1. Vyd. Praha: Linde, 1996

2.2 SPOLEČNÁ AZYLOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Jakož to členský stát Evropské unie, je Česká republika nucena jednat o sjednocení azylové politiky s ostatními členskými státy.

Již od samého počátku existence Evropské unie, od Maastrichtské smlouvy (vstoupila v platnost roku 1993) je společným zájmem členských států Evropské unie vyřešit problematiku azylové politiky.

Po vstupu České republiky do Evropské unie, musela přijmout Česká republika některá opatření, jako je opatření ustanovené nejprve Londýnskou rezolucí z roku 1992, podle kterého za žádost o mezinárodní ochranu je zodpovědný členský stát Evropské unie, do kterého žadatel vstoupí jako první. Později toto opatření bylo rozpracováno v úmluvě o určení státu, který je zodpovědný za vyšetření žádosti o azyl podané v jednom z členských států Evropských společenství, která byla podepsána v Dublinu 15. června 1990 a vstoupila v platnost 1. září 1997. Pro usnadnění implementace Dublinské konvence byla vytvořena databáze otisků prstů všech žadatelů o azyl a ilegálních imigrantů (Eurodac).

Je potřeba vyvíjet úsilí na sblížení národních standardů azylového řízení ve všech členských státech, aby byly podmínky pro uprchlíky porovnatelné. Společná azylová politika je potřebná i z toho důvodu, že pokud je žádost uprchlíka odmítnuta v jedné členské zemi (a každý členský stát má vlastní národní předpisy na posuzování žádosti), už ani v ostatních nemá nárok na tento statut. To znamená, že rozhodnutí o žádosti je celounijně platné.

Členské státy se sice řídí společným základem, který je jim dán v podobě Ženevské konvence a Deklarace lidských práv a svobod, ale zároveň i přes veškerou snahu o sjednocení azylové politiky členských zemí zde jsou stále rozdíly v hodnocení uprchlíkovy situace. A právě tím, že jsou rozhodnutí celounijně platná, jak jsem výše uvedla, může zde být oprávněná námitka na porušení Ženevské konvence, která ustanovuje, že každý má právo v jakékoliv zemi na individuální posouzení žádosti o azyl bez ohledu na to, z jaké pochází země. Tato námitka by se mohla vznést i proti ustanovení, že členské země Evropské unie jsou zeměmi bezpečnými, proto v členské

zemi Evropské unie nesmí být podána žádost o azyl občanem jiné členské země Evropské unie.

2.2.1 Schengenský systém

Schengenská prováděcí smlouva, která byla podepsána v roce 1990, se zabývá otázkami:

- azylových záležitostí (hlavně kritéria a postupy pro učení členského státu, který je zodpovědný za posuzování žádosti o udělení mezinárodní ochrany, postupy členských států při udělení nebo odnímání statusu uprchlíka)
- vízová opatření pro občany, kteří nejsou občany Evropských společenství
- boj proti kriminalitě (různá opatření v oblasti policejní a justiční spolupráce, která má za cíl zvýšit bezpečnost v zemích Evropských společenství)
- policejní spolupráce
- justiční spolupráce

Podle prováděcí smlouvy se občané signatářských zemí mohou pohybovat po území Schengenského prostoru volně a mohou překračovat vnitřní hranice bez kontroly.

Všechny státy Schengenského prostoru se staly součástí Schengenského informačního systému, ve kterém jsou poskytovány informace o osobní identitě jednotlivců (plus další související data) v celém Schengenském prostoru.

Schengenský systém napomáhá tzv. „asylum shopping“ – jakmile se běželec dostane na území Evropské unie, může se mezi státy, které jsou v Schengenském prostoru pohybovat volně a v různých členských zemích si podávat žádosti o mezinárodní ochranu. V důsledku volného pohybu je pak těžko zjistitelné, který stát je zodpovědný za běžencovu žádost o mezinárodní ochranu. Tomuto problému se snažila předejít Dublinská konvence se systémem Eurodac, ale i po té problémy přetrvávají.

2.2.2 Další ochrana uprchlíků v mezinárodním právu

- *ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD*

Dokument (Evropská úmluva) byl podepsán v Římě v listopadu 1950 členy Rady Evropy a byl vytvořen na základě Všeobecné deklarace lidských práv vyhlášeného Valnou hromadou Spojených národů 10. prosince 1948.

Podle článku 3 nikdo nesmí být objektem mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu. Článek 14 zakazuje diskriminaci na základě pohlaví, rasy, barvy, jazyku, náboženství, politickém nebo jiném názoru, národním či sociálním původu, svazu s národnostní menšinou, majetku nebo jiném základě.

- *CHARTA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE*

Přímo navazuje na Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod. Některá práva jsou s Úmluvou shodná, jiná seznam práv rozšiřují.

Podle článku 1 je lidská důstojnost nedotknutelná, podle článku 2 nikdo nesmí být popraven nebo odsouzen k trestu smrti, podle článku 4 nikdo nesmí být podroben mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu, podle článku 10 má každý právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, podle článku 18 je zaručeno právo na azyl s ohledem na ustanovení Ženevské konvence z 28. července 1951 a Protokolu z 31. ledna 1967 vztahujících se k postavení uprchlíků a v souladu se Smlouvou zakládající Evropské společenství, v článku 19 je zajištěn principi non-

refoulment a v článku 21 je zákaz diskriminace z důvodu jako je pohlaví, rasa, barva pleti, etnický či sociální původ, genetické rysy, jazyk, náboženské vyznání nebo přesvědčení, politické, nebo jakékoli jiné názory, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod, invalidita, věk nebo sexuální orientace.

- *DEKLARACE O TERITORIÁLNÍM AZYLU*

V roce 1967 přijalo Valné shromáždění OSN Deklaraci o teritoriálním azylu, která navazuje na články 13 a 14 Všeobecné deklarace lidských práv. Smyslem této deklarace nebylo stanovit jednotná pravidla, ale přijmout humanitární a morální zásady. Deklarace zdůrazňuje, že přiznání azylu je mírový a humanitární akt, jež nemůže být považován za nepřátelský žádným jiným státem a poznamenává, že je povinností země poskytující azyl posoudit podanou azylovou žádost. Azylové řízení nemá být soubojem dvou protivníků: orgánů a úředníků na straně jedné a žadatelů na straně druhé.

Kromě toho deklarace pokročila ve vývoji pravidla non-refoulment, tedy ochrany před vyhoštěním nebo navrácením jedince, do kterého zahrnuje i odmítnutí na hranici.

- *ÚMLUVA OSN O ZÁKAZU MUČENÍ NEBO JINÉHO KRUTÉHO, NELIDSKÉHO NEBO PONIŽUJÍCÍHO ZACHÁZENÍ NEBO TRESTÁNÍ*

Článek číslo 3 této úmluvy stanovuje, že smluvní strana nesmí vyhostit osobu, když ví, že v druhém státě by byla vystavena nebezpečí mučení. Pro určení toho, jestli toto nebezpečí hrozí, kompetentní orgány mají vzít v úvahu stav dodržování lidských práv v druhém státě (kam by se osoba žádající o ochranu dostala).

- *MEZINÁRODNÍ PAKT O OBČANSKÝCH A POLITICKÝCH PRÁVECH*

V paktu jsou obsažena práva výše zmíněná rozšířena o práva politická. Pakt byl rozšířen o Opční protokol, který dává právo jednotlivcům, kteří tvrdí, že se stali obětí porušení některého z práv uvedených v Paktu státem (po vyčerpání všech vnitrostátních prostředků k nápravě), podat o tom oznámení Výboru pro lidská práva.

- *ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ*

V letech 1972 až 1994 existovala jako Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. V současnosti má 55 členů a je největší regionální bezpečnostní organizací ve světě, která zahrnuje jak státy Evropy, tak i americké a asijské země. Její činnost se soustředí na předcházení konfliktům, krizový management a post-konfliktní obnovu.

2.3 SPRÁVNÍ ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY

2.3.1 Prohlášení o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu, první kroky k zahájení správního řízení o udělení mezinárodní ochrany

V momentě, kdy vstoupí cizinec na území České republiky, vztahuje se na něj zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky. Pokud cizinec požádá o udělení mezinárodní ochrany, tak jeho pobyt upravuje zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu).

Cizinec má právo učinit prohlášení o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu. Toto prohlášení lze učinit písemně nebo ústně a to policii na hraničním přechodu nebo v přijímacím středisku, na oblastním ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie, v zařízení pro zajištění cizinců¹² (pokud nejde o cizince zadrženého za účelem jeho předání nebo průvozu podle mezinárodní smlouvy nebo právního předpisu Evropských společenství) a nebo Ministerstvu vnitra (dále jen ministerstvo) v případě, že je cizinec hospitalizován. Od doby prohlášení cizince o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu se na cizince pro účely poskytování zdravotní péče, ubytování a stravování a dalších nezbytných služeb hledí jako na žadatele o udělení mezinárodní ochrany.

Cizinci¹³ je po prohlášení úmyslu požádat o mezinárodní ochranu uděleno vstupní vízum opravňující k pobytu na území, jehož platnost je stanovena do dne určeného ministerstvem pro podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Během doby trvání vstupního víza je cizinec povinen dostavit se do přijímacího střediska. Pokud by hrozilo, že by se cizinec nemohl do přijímacího střediska dostavit včas nebo pokud by to vyžadoval zdravotní stav cizince, dopraví ho na určené místo Policie. V přijímacím středisku jsou cizinci sejmuty daktyloskopické otisky prstů, je ověřována

¹² Oprávnění cizince učinit prohlášení o mezinárodní ochraně v zařízení pro zajištění cizinců zaniká uplynutím 7 dnů ode dne, kdy byl policií informován o možnosti požádat o udělení mezinárodní ochrany na území a důsledcích spojených s uplynutím této lhůty

¹³ S výjimkou cizince, který je hospitalizován nebo vykonává vazbu nebo trest odnětí svobody. V tomto případě vstupní vízum udělováno není a takovýto cizinec je povinen se do 24 hodin po propuštění z hospitalizace, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody dostavit do přijímacího střediska.

nebo zjišťována cizincova totožnost, cizinec je podroben osobní prohlídce¹⁴ a prohlídce svých věcí. V přijímacím středisku setrvává do té doby, než je zjištěno, zda netrpí nemocí, kterou by mohl ohrozit vlastní život a zdraví nebo život a zdraví dalších osob.

S cizincem je zahájeno řízení o udělení azylu, za jehož účelem získává devadesátidenní vízum k pobytu a je mu vydán průkaz žadatele o mezinárodní ochranu¹⁵. Následně je poslán do některého z pobytových středisek spravovaných ministerstvem. Žadatel o mezinárodní ochranu má ovšem také možnost se souhlasem policie „odejít do soukromí“, tzn. že pokud má dosti finančních prostředků, tak může bydlet mimo pobytové středisko (je mu hrazena pouze zdravotní péče, má nárok finanční pomoc¹⁶).

Žadatelé o udělení mezinárodní ochrany mají přístup k základnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání za stejných podmínek jako státní občané České republiky. Stát prostřednictvím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy zajistí podmínky pro úspěšnou integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany, pro něž je školní docházka povinná podle zákonů České republiky, do vzdělávání v základní škole.

¹⁴ Osobní prohlídka je prováděna osobou stejného pohlaví.

¹⁵ Žadatel o mezinárodní ochranu je povinen prokazovat tímto průkazem svou totožnost, je povinen chránit průkaz před poškozením, zničením či zneužitím a po skončení řízení průkaz odevzdat ministerstvu.

¹⁶ Finanční příspěvek lze uhrazovat po tři měsíce v průběhu trvání správního řízení. Finanční příspěvek nelze poskytnout pokud odpovědnost za úhradu pobytových nákladů nese právnická nebo fyzická osoba, pokud žadatel uvádí v žádosti o příspěvek nepravdivé informace o majetkových a finančních poměrech svých nebo své rodiny a v případě, že žadatel o finanční příspěvek podal opakovaně žádost o mezinárodní ochranu

2.3.2 Formy mezinárodní ochrany

Podle zákona o azylu mají cizinci v České republice možnost získat:

- § 12 zákona o azylu – azyl z důvodů pronásledování (naplnění definice Ženevské úmluvy)
- § 13 zákona o azylu – azyl za účelem sloučení rodiny
- § 14 zákona o azylu – humanitární azyl.

Azyl za účelem sloučení rodiny je udělován rodinnému příslušníkovi azylanta, jemuž byl udělen azyl podle § 12 nebo § 14 zákona o azylu, i když v případě rodinného příslušníka nejsou zjištěny důvody pro udělení azylu. Tímto rodinným příslušníkem může být manžel azylanta (v případě trvání manželství před udělením azylu azylantovi), svobodné dítě azylanta mladší 18 let nebo rodič azylanta mladšího 18 let.

Humanitární azyl je udělován, pokud nejsou nalezeny důvody pro udělení azylu podle § 12, ale situace žadatele o azyl je „hodna zvláštního zřetele“.

Další formou mezinárodní ochrany, která je poskytována cizincům v České republice je tzv. doplňková ochrana. Doplňková ochrana je podle zákona o azylu udělována:

- § 14a zákona o azylu – v případě ohrožení života a lidské důstojnosti
- § 14b zákona o azylu - za účelem sloučení rodiny

Podle § 14a je žadateli o mezinárodní ochranu poskytnuta doplňková ochrana v případě, že nejsou splněny podmínky pro udělení azylu, ale během řízení je zjištěno, že pokud by byl cizinec vrácen zpět do země, jejíž je občanem nebo kde měl poslední místo bydliště, hrozilo by mu uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení, trestání nebo nelidské zacházení, vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti. Doplňková ochrana se také vydává v případě, pokud by vycestování cizince nebylo v souladu s mezinárodními závazky České republiky.

Doplňková ochrana za účelem sloučení rodiny je poskytována rodinnému příslušníkovi osoby, která již doplňkové ochrany užívá, i v případě, že u rodinného příslušníka nebyly zjištěny důvody pro její udělení. Rodinným příslušníkem se v tomto případě myslí manžel osoby požívající doplňkové ochrany (v případě trvání manželství před udělením doplňkové ochrany), svobodné dítě osoby požívající doplňkové ochrany mladší 18 let nebo rodič osoby požívající doplňkové ochrany mladšího 18 let. Doplňková ochrana za účelem sloučení rodiny může být poskytnuta i zletilé osobě, která je zodpovědná za nezletilého žadatele o mezinárodní ochranu bez doprovodu.

2. 3. 3 Důvody neudělení mezinárodní ochrany

Důvodem pro neudělení azylu je důvodné podezření, že cizinec, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany se dopustil trestného činu proti míru, válečného trestného činu, trestného činu proti lidskosti, nepolitického trestného činu mimo území České republiky nebo činů, které jsou v rozporu se zásadami nebo cíli OSN. Dále pak pokud je cizinec pod ochranou jiných orgánů nebo organizací působících pod OSN než Úřadu Vysokého komisariátu a pokud se cizinec usadil jako v místě svého trvalého pobytu v zemi, jejíž úřady mu přiznaly práva a povinnosti rovnocenné se státní příslušností k tomuto státu.

Doplňkovou ochranu nelze udělit v případě, že je důvodné podezření, že cizinec, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany se dopustil trestného činu proti míru, válečného trestného činu, trestného činu proti lidskosti, spáchal zvláště závažný trestný čin, dopustil se činů, které jsou v rozporu se zásadami nebo cíli OSN nebo představuje nebezpečí pro bezpečnost státu.

Žádost o udělení mezinárodní ochrany se zamítne jako zjevně nedůvodná v případě, že žadatel například uvádí pouze ekonomické důvody, pokud se snaží uniknout situaci všeobecné nouze, pokud odmítá uvést informace o své totožnosti nebo tyto informace záměrně uvádí nesprávně, přichází ze státu, který Česká republika

považuje za třetí bezpečnou zemi¹⁷ nebo bezpečnou zemi původu¹⁸, má více než jedno státní občanství a nevyužil ochrany státu, jehož je občanem, uvádí skutečnosti zjevně nevěrohodné, může nalézt ochranu v jiné části státu, jehož je občanem nebo v němž měl poslední trvalé bydliště, poškodil, zničil nebo zatajil svůj cestovní doklad nebo jiné doklady s cílem ztížit zjištění své totožnosti, pokud je patrné, že cizinec žádost podal, aby se vyhnul vyhoštění, vydání nebo předání k trestnímu stíhání do ciziny.

Rozhodnutí o zamítnutí žádosti pro její zjevnou nedůvodnost ministerstvo vydá nejpozději do 30 dnů ode dne zahájení správního řízení. Žádost o udělení mezinárodní ochrany nelze zamítnout pro zjevnou nedůvodnost nezletilé osobě bez doprovodu.

2.3.4 Jednotlivé kroky správního řízení ve věci udělení mezinárodní ochrany

Řízení o udělení mezinárodní ochrany se zahajuje podáním žádosti o udělení mezinárodní ochrany, k němuž cizince vyzve ministerstvo. V žádosti o udělení mezinárodní ochrany ministerstvo vedle faktografických údajů o cizinci a jeho rodině zjišťuje důvody, které jej vedly k odchodu z vlastní země.¹⁹ Cizinec, který v České republice už o udělení mezinárodní ochrany žádal, může znovu o mezinárodní ochranu požádat po uplynutí doby dvou let od ukončení předchozího řízení. Žádost o udělení mezinárodní ochrany je nepřijatelná, pokud je cizinec občanem Evropské unie a nebo pokud je za posuzování žádosti o udělení mezinárodní ochrany zodpovědný jiný členský stát Evropské unie. Pokud cizinec nepobývá na území na základě povolení k pobytu, musí při podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany odevzdat ministerstvu

¹⁷ Bezpečnou třetí zemí je stát jiný než stát, jehož je cizinec státním občanem, nebo v případě osoby bez státního občanství stát posledního trvalého bydliště, ve kterém cizinec pobýval před vstupem na území a do kterého se může vrátit a požádat o udělení mezinárodní ochrany podle mezinárodních smluv, bez toho, aby byl vystaven pronásledování, mučení, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

¹⁸ Bezpečnou zemí původu je taková země, jejíž je cizinec státním občanem, nebo v případě osoby bez státního občanství země posledního trvalého bydliště, kde státní moc dodržuje lidská práva. Je to země, která ratifikovala a dodržuje mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách a která umožňuje činnost právníkům osobám, které dohlíží na dodržování lidských práv.

¹⁹ Formulář žádosti o mezinárodní ochranu viz v Příloze I

svůj cestovní doklad.

S žadatelem o udělení mezinárodní ochrany je proveden pohovor²⁰ pracovníkem ministerstva. Tento pohovor má blíže specifikovat důvody, jež byly uvedeny v žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Pohovor patří mezi nejdůležitější úkony azylové procedury, protože dává žadateli dostatečný prostor popsat své problémy a situaci v zemi původu. Žadatel o udělení mezinárodní ochrany je povinen dostavit se k pohovoru ve stanovený den a čas určený ministerstvem. Tak jako v průběhu celého řízení o udělení mezinárodní ochrany je žadateli ministerstvem bezplatně poskytnut překladatel, žadatel o udělení mezinárodní ochrany má totiž právo jednat ve svém mateřském jazyce, případně v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět.

Žadatel o udělení mezinárodní ochrany má právo na právního poradce a pokud tato osoba poskytuje právní pomoc bezplatně, může Ministerstvo vnitra přispět na úhradu nákladů spojených s poskytováním této právní pomoci (v České republice se právním poradenstvím uprchlíků zabývají hlavně specializované organizace neziskového sektoru).

V případě, že není žádost o azyl hodnocena jako zjevně nedůvodná, má Ministerstvo vnitra na posouzení žádosti 90 dnů. Tuto lhůtu však může libovolně prodloužit, musí však o tom žadatele písemně vyrozumět.

Rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení žadateli. Žadateli je nejprve doručena písemná výzva, kde je stanoveno na jakém místě a v jaký čas si má dotyčný vyzvednout rozhodnutí ve věci udělení mezinárodní ochrany.

Proti pravomocnému rozhodnutí Ministerstva vnitra ve věci udělení mezinárodní ochrany lze podat do 15 dnů od doručení rozhodnutí žalobu. Tato žaloba se podává příslušnému krajskému soudu. Soud ovšem nemá právo azyl udělit, může pouze ministerstvu vytknout případné chyby a doporučit výsledek rozhodnutí. Po dobu řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra je cizinec v postavení žadatele o udělení mezinárodní ochrany.

V dnešních dnech se ještě můžeme setkat s žadateli o udělení mezinárodní ochrany, kteří čekají na konečné rozhodnutí ve věci udělení mezinárodní ochrany na

²⁰ Pohovor se neprovádí v případě, kdy je žádost o mezinárodní ochranu hodnocena jako nepřijatelná.

základě kasační stížnosti. V případě druhého zamítnutí žádosti, která byla krajským soudem Ministerstvu vnitra vrácena na přezkoumání, měl žadatel o azyl právo podat kasační stížnost²¹ k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně. Souběžně musel požádat o odkladný účinek této kasační stížnosti, aby mohl dále pobývat na území České republiky. Na žádost takového žadatele o azyl mu odbor cizinecké a pohraniční policie České republiky udělil vízum za účelem strpění. Nemohl-li si tento žadatel o azyl zajistit ubytování, zajistilo mu jej ministerstvo. Ostatní náklady spojené s pobytem na území hradil žadatel o udělení mezinárodní ochrany. Kvůli této zdlouhavé proceduře byly kasační stížnosti roku 2004 zrušeny.

Řízení o udělení azylu může být ukončeno krom pravomocného rozhodnutí také zastavením řízení. Ministerstvo řízení zastaví, pokud žadatel o udělení mezinárodní ochrany vzal žádost o udělení mezinárodní ochrany zpět - žadatel má právo řízení ve věci mezinárodní ochrany kdykoli ukončit. Jedná se o tzv. Stop azyl (také jako dobrovolná repatriace). V takovém případě jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany vráceny cestovní doklady a cizinecká policie mu vystaví výjezdní vízum. Dalším důvodem pro zastavení řízení je smrt žadatele v průběhu řízení. Dále pak jestliže se žadatel o udělení azylu bez vážného důvodu opakovaně nedostavuje k pohovoru nebo neposkytuje informace nezbytné pro spolehlivé zjištění skutečného stavu věci a na základě dosud zjištěných skutečností nelze rozhodnout, pokud odpadl důvod řízení, pokud žadatel o udělení mezinárodní ochrany v průběhu řízení neoprávněně vstoupil na území jiného státu nebo se o neoprávněný vstup na území jiného státu pokusil a pokud marně uplynula doba přerušování řízení.²²

Cizinec, který přijde na území České republiky bez dokladů nelegálním způsobem, je umístěn do zařízení pro zajištění cizinců (také jinak detenční zařízení). V detenčním zařízení pobývá jedinec půl roku a pokud nepodá žádost o mezinárodní ochranu do sedmi dnů, kdy byl o této možnosti informován, je po tom daném půl roce deportován. Pokud však žádost o mezinárodní ochranu podá, je umístěn do

²¹ Kasace – přezkoumání, případně zrušení soudního rozhodnutí.

²² Řízení se přerušuje jestliže byl žadatel vyzván k opravení vad v podání (nejdéle 14 dní) a nebo pokud je má žadatel zdravotní či jiné vážné problémy (v tomto případě se řízení přerušuje nejdéle na 90 dnů). Řízení lze zastavit z důvodu marně uplynulé doby přerušování pouze v případě, že řízení bylo přerušeno z důvodů opravení vad v podání.

pobytového střediska a má všechna práva a povinnosti žadatele o mezinárodní ochranu.

Další výjimečnou skupinou jsou nezletilí bez doprovodu – jsou to cizinci na našem území bez doprovodu rodičů nebo jiných zákonných zástupců. Z právního hlediska se s nimi jedná stejně jako s dospělými, jen při řízení o udělení mezinárodní ochrany je těmto jedincům ustanoven opatrovník (pokud ovšem o mezinárodní ochranu nepožádají, nemají na opatrovníka nárok). Nezletilá osoba bez doprovodu je po absolvování identifikačních úkonů a po uplynutí doby karantény umístěna na základě rozhodnutí soudu do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo do péče osoby označené v rozhodnutí soudu.

Česká republika může udělit cizinci azyl bez předchozího řízení, pokud je tomuto cizinci přidělen status uprchlíka Úřadem vysokého komisariátu pro uprchlíky.

2.3.5 Kladné rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany

Po kladném rozhodnutí Ministerstva vnitra ve věci mezinárodní ochrany získává žadatel status azylanta. Azylant má trvalý pobyt na území České republiky po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu. Azylant má téměř stejná práva jako občan České republiky, nemá jen nárok na starobní důchod. O svých právech a povinnostech je poučen ministerstvem v mateřském jazyce nebo jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět.

Azylant má právo do tří dnů od nabytí právní moci rozhodnutí zažádat o jednorázový finanční příspěvek ve výši životního minima. Azylant je povinen oznámit policii pobyt mimo území České republiky delší než 365 dní.

Z pobytového střediska je azylant přemístěn do integračního azylového střediska, které slouží k dočasnému pobytu, později je azylantovi v rámci státního integračního programu nabídnuto bydlení v obecních bytech s regulovaným

nájemným.

Azylantovi je vydán průkaz k povolení pobytu azylanta a cestovní doklad, který má platnost deset let. Po pěti letech má azylant nárok na získání státního občanství České republiky. Tato časová lhůta může být ve výjimečných případech zkrácena, často v situacích kdy je pro Českou republiku přínosné mít daného jedince za občana (např. profesionální sportovci apod.).

Udělení státního občanství je podle zákona o azylu jeden z důvodů zániku azylu, zbylé dva důvody jsou smrt azylanta nebo písemné prohlášení azylanta o vzdání se azylu.

Žadateli, který získá doplňkovou ochranu, je uděleno oprávnění pobytu na území České republiky po dobu, po kterou hrozí vážná újma, nejméně na jeden rok. Osobě požívající doplňkové ochrany je vydán průkaz oprávnění k pobytu a cizinecký pas. Pokud po uplynutí doby, na niž byla doplňková ochrana stanovena nepominou důvody pro stanovení doplňkové ochrany, může být doplňková ochrana opakovaně prodlužována.

Pro účely poskytování zdravotní péče se na osobu požívající doplňkové ochrany hledí jako na osobu s trvalým pobytem na území České republiky.

Osoba požívající doplňkové ochrany je povinna oznámit ministerstvu pobyt mimo území České republiky delší než 365 dní.

Osoba požívající doplňkové ochrany je poučena o svých právech a povinnostech ministerstvem ve svém mateřském jazyce nebo jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět.

2.3.6 Informace o zemích původu

Důležitým podkladem rozhodování o přiznání nebo nepřiznání mezinárodní ochrany jsou informace o zemích původu žadatelů o mezinárodní ochranu. Tyto informace poskytují obecný popis situace v dané zemi původu v oblasti dodržování lidských práv a politických a občanských práv a svobod.

Tyto informace jsou získávány z různých zdrojů – z vládních, nevládních, akademických, domácích, zahraničních atp. Je kladen důraz na jejich objektivitu a nestrannost a každá informace je ověřována z více zdrojů. Většinou se jedná o zdroje běžně přístupné na internetu – jako je databáze Rakouského centra pro výzkum a dokumentaci v oblasti zemí původu a azylu ECOINET anebo databáze Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky REFWORLD.²³

Mezi nejvíce používané zdroje informující o dodržování lidských práv a politických a občanských práv a svobod patří například výroční zprávy Ministerstva zahraničních věcí USA o dodržování lidských práv a o svobodě vyznání. Dále pak příručky o zemích vydávané Ministerstvem vnitra Velké Británie, dokumenty Organizace spojených národů, hlavně Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, Amnesty International a Human Rights Watch. Hojně jsou také využívány informace z domácího i zahraničního tisku a televize a internetového zpravodajství (jako je BBC nebo CNN) případně různých dalších odborných periodik.²⁴

2.3.7 Role Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

Žadatel o mezinárodní ochranu má právo být během řízení o udělení mezinárodní ochrany ve styku s Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (a dalšími organizacemi, které se zabývají ochranou práv uprchlíků).

²³ www.mv.cz

²⁴ Tamtéž

Ministerstvo vnitra informuje Úřad vysokého komisaře na požádání o počtu zahájených řízení ve věci udělení mezinárodní ochrany. Ministerstvo také umožní zástupci Úřadu vysokého komisaře nahlížení do spisu žadatele o mezinárodní ochranu, pouze ale v případě, že s tím souhlasí žadatel a že zástupce informace z daného spisu použije pouze pro potřeby své práce v oblasti mezinárodní ochrany. Ministerstvo dále umožní zástupci Úřadu vysokého komisaře kdykoliv navázat kontakt s žadatelem o mezinárodní ochranu a umožní, aby se zástupce v případě zájmu účastnil pohovoru a dalšího ústního jednání s žadatelem o mezinárodní ochranu (opět musí být dodržena podmínka, že zástupce získané informace použije pouze pro potřeby své práce v oblasti mezinárodní ochrany).

Ministerstvo je povinno předávat Úřadu vysokého komisaře kopie rozhodnutí vydaných v řízení o udělení mezinárodní ochrany a statistické údaje o řízení o udělení mezinárodní ochrany.

2.4 INTEGRAČNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY

2.4.1 Státní integrační program

Státní integrační program je zaměřen na integraci azylantů a osob požívajících doplňkové ochrany do české společnosti. V rámci státního integračního programu je vyučován český jazyk a v případě azylantů i zajištění bydlení.

Výuku českého jazyka zajišťuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) formou bezplatných kurzů. MŠMT nabídne tyto kurzy azylantovi nebo osobě požívající doplňkové ochrany nejpozději do 30 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany.

Zajištění bydlení realizují krajské úřady. V rámci státního integračního programu jsou tři možnosti zajištění bydlení azylantů:

1. jednorázová nabídka nájmu bytu ve majetku obce,
2. státní příspěvek na úhradu čistého nájemného nebo jeho poměrné části,
3. získání nájemného bytu v rámci programu Podpora výstavby nájemních bytů²⁵ – stát přispívá na výstavbu nových bytů, pokud určitý počet bytů z nově postavených bude poskytnut pro užívání azylantům.

Během doby, kdy probíhá řízení o udělení mezinárodní ochrany, není integrace žadatelů příliš podporována. Státní integrační program je toho přímým důkazem – je zaměřen pouze na azylanty. Během trvání správního řízení se pozornost v rámci integrace věnuje spíše dětem žadatelů.

²⁵ Podporu výstavby nových bytů zajišťuje Ministerstvo pro místní rozvoj.

2.4.2 Integrace dětí uprchlíků

S dospělými jedinci přichází do České republiky i početná skupina dětí. Děti procházejí odlišným procesem adaptace na nové prostředí než dospělí. Situace těchto dětí se velmi liší od situace jejich rodičů, kteří si zvolili migraci sami. Dospělí se rozhodli pro odchod ze země původu a v tom smyslu čelí ztíženým životním podmínkám v prostředí azylových zařízení. U rodičů těchto dětí se tedy jedná o svobodnou volbu migrace. U dětí to tak ale není, ony se pro odchod nerozhodli, nebyla to jejich volba, ony tuto skutečnost museli pouze určitým způsobem přijmout. Děti v sobě nemohou rozvíjet motivace ani důvody, které hájí jejich rodiče. Dětem chybí ona svobodná volba a vidina lepší budoucnosti, která vedla jejich rodiče do cizí země.

Je důležité pochopit, čím tyto děti procházejí, aby jim byl co nejlépe umožněn proces začlenění do nové společnosti. Tento proces je u každé věkové skupiny obtížný a náročný. Avšak u dětí je obzvlášť důležitý, protože jsou teprve v začátcích svého životního cyklu a ztížené podmínky začlenění je mohou negativně ovlivnit na celý život. Proto by mělo naší snahou být tyto podmínky ulehčit, ne ve stylu pozitivní diskriminace, ale přiblížit tyto podmínky co nejvíce podmínkám českých dětí.

Je více faktorů (hlavně individuálního rázu), které ovlivňují proces začleňování dětí uprchlíků do české společnosti, avšak zařazení dětí do systému školní docházky a volnočasové aktivity patří mezi ty nejdůležitější.

Integrace uprchlíků (ne jen dětí uprchlíků) je ztížena polohou většiny azylových zařízení. Tato zařízení se vyskytují často mimo společenská centra. Děti proto často musí do škol dojíždět do okolních měst. Tento problém kritizují i samotní zřizovatelé azylových zařízení: *„Dislokace těchto zařízení uprchlické infrastruktury nepatří k velkým úspěchům českého uprchlictví a odpovídá možnostem v době jejich zřizování. Ve dvou případech se jedná o bývalé základny sovětské armády, ve dvou o ubytovací kapacity někdejších bezpečnostních složek komunistického státu. Velké pozdější investice odpovídají výhodnosti pořízení a jsou spolu s odlehlostí obvyklou daní za nízké pořizovací náklady na počátku. Kdybychom znovu začínali, síť uprchlických*

středisek by byla početnější, blíže velkým městům a jejich maximální kapacita by nepřesahovala 250 osob.²⁶

Děti tráví nejvíce času s vrstevníky různých národností v azylovém zařízení místo toho, aby jim bylo co nejvíce umožněno stýkat se s dětmi českými.

V rámci integrace dětí a mladistvých do české společnosti je důležitý styk s českými vrstevníky. Vhodným řešením v takovýchto případech by bylo zapojení dětí migrantů do peer programů. V peer leading programech by české děti dělali dětem migrantů jakési průvodce. Pro děti migrantů by bylo snazší poznat zvyklosti české společnosti přímo v praxi a s vrstevníkem. V peer leadingu je důraz kladen právě na velký význam vrstevnické skupiny.

Děti většinou velmi kladně hodnotí dětská centra zřizovaná v prostorách azylových zařízení. Vychovatelky v dětských centrech učí děti krom jiného různým českým zvykům a obyčejům a také je učí českým hrám, což pak umožňuje snazší kontakt s českými vrstevníky v jejichž věku je hra jednou z nejdůležitějších činností. Omezený pohyb dětí mimo tábor také znemožňuje lepší poznání České republiky. V tomto směru děti vždy velmi kladně hodnotí školní výlety a letní tábory. V České republice působí řada organizací zabývajících se volnočasovými aktivitami dětí uprchlíků (ať se jedná o již zmíněné letní tábory nebo aktivity organizované o víkendech přímo v azylových zařízeních či různé další programy). Takovéto akce velmi napomáhají dětem uprchlíků poznat českou společnost a začlenění se do ní.

Otázkou integrace dětí uprchlíků do systému školní docházky se zabývají všechny státy Evropské unie. Na základě snahy začlenit děti cizinců, našly evropské země několik možností organizace školní docházky těchto dětí:

- Model integrované výuky – děti přistěhovalců jsou zařazovány do běžných tříd mezi děti stejného věku (v některých případech, vyžaduje-li to situace, jsou zařazeny mezi žáky mladší). Učí se podle běžných metod

²⁶ HAIŠMAN, T., TROMBÍK, P. *Uprchlíctví v České republice*. In: *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998.

a případná pomoc je jim poskytnuta během vyučování.

V rámci tohoto modelu je i možnost výuky nad rámec učebního plánu. Tato výuka je poskytována po vyučování v prostorách školy.

- Model oddělené výuky – tento model může mít dvě podoby:

1. přechodná opatření – děti přistěhovalců utvoří skupinu, která se po určitý čas vzdělává ve škole odděleně od ostatních dětí. Tím je vytvořen prostor pro to, aby jim byla poskytnuta péče, kterou potřebují. Je tu i možnost, že některou část vyučování absolvují s žáky ostatními.

2. dlouhodobá opatření – vytvoří se speciální třídy (na jeden rok nebo více školních let), do kterých jsou zařazovány děti přistěhovalců podle jejich zbehlosti ve vyučovacím jazyce. Metody a náplň je přizpůsobena potřebám dětí.

V České republice fungují oba tyto modely. To, jaké konkrétní opatření je kde provedeno, záleží na počtu dětí uprchlíků navštěvující danou školu a jejich znalostech a schopnostech.

Česká republika zavedla také určitá podpurná opatření při výuce dětí uprchlíků. Jsou jimi:

- intenzivní výuka jazyka během běžného vyučování,
- výuka jazyka před zařazením do systému školní docházky,
- dodatečná pomoc při výuce,
- přizpůsobené hodnocení,
- omezený počet cizinců v jedné třídě.

V evropských státech můžeme nalézt ještě jedno podpurné opatření, které však u nás zavedeno není a tím je bilingvní výuka v jazyce mateřském a ve vyučovacím jazyce.

2.5 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ

Azylová zařízení slouží k hromadnému ubytování žadatelů o udělení mezinárodní ochrany a azylantů za podmínek zaručujících zachování lidské důstojnosti. Provoz azylových zařízení zřizuje Správa uprchlických zařízení (SUZ). Rozlišení jednotlivých typů azylových zařízení spočívá v účelu, který jednotlivá střediska plní. V České republice se nacházejí tři typy azylových zařízení. Jsou to přijímací střediska, pobytová střediska a integrační azylová střediska.

Ministerstvo může poskytnout stravu a ubytování v azylových střediscích také osobám jiným, než jsou žadatelé o udělení mezinárodní ochrany a azylanti. Těmito osobami jsou nezletilý rodinný příslušník, u něhož bylo řízení o udělení mezinárodní ochrany ukončeno, ale u jeho zákonného zástupce toto řízení ještě ukončeno nebylo, dále pak zákonný zástupce, u něhož bylo řízení skončeno, ale u jeho nezletilého rodinného příslušníka nikoliv, státní občan České republiky, který je zákonným zástupcem žadatele o udělení mezinárodní ochrany a státní občan České republiky, jehož zákonný zástupce je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany.

Ministerstvo poskytuje obci příspěvek na úhradu nákladů obce, které byly vynaloženy v souvislosti s azylovým zařízením na jejím území.

2.5.1 Přijímací a pobytová střediska

Přijímací středisko slouží k ubytování cizinců do doby než jsou sejmuty jeho daktyloskopické otisky prstů, je pořízen obrazový záznam, je podána žádost o mezinárodní ochranu a uděleno vízum opravňující k pobytu a do doby ukončení karantény. Přijímací střediska jsou v České republice dvě – ve Vyšních Lhotách a v Praze – Ruzyni v tranzitním prostoru letiště.

V přijímacích a pobytových střediscích je žadatelům o mezinárodní ochranu poskytnuto ubytování, strava, základní hygienické prostředky a kapesné. Dále pak

v těchto střediscích mohou být zajištěny psychologické, zdravotní²⁷, sociální a jiné nezbytné služby s ohledem na individuální potřeby žadatelů o mezinárodní ochranu. V přijímacím středisku jsou tyto služby poskytovány bezplatně.

Pobytové středisko slouží k ubytování žadatelů o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí o přidělení či nepřidělení mezinárodní ochrany.

Pobytová střediska se v současné době nacházejí v Havířově, Kostelci nad Orlicí, Stráži pod Ralskem, Zastávce u Brna a Zbýšově.

Žadatel o mezinárodní ochranu ubytovaný v pobytovém středisku má právo na bezplatné zajištění stravy²⁸ (odpovídající zásadám správné výživy a zdravotnímu stavu žadatele třikrát denně a dětem a mládeži do 18 let pětkrát denně), bezplatné zajištění základního hygienického standardu, na lůžko a skříňku, přijímání návštěv, přijímání peněz a balíčků, přijímání a odesílání písemných sdělení a na nepřetržitý osmihodinový čas ke spánku.

Žadatel o mezinárodní ochranu se finančně podílí na úhradě ubytování a stravy v pobytovém středisku, pokud jeho příjmy přesahují výši životního minima.

Žadatel přihlášený k pobytu v pobytovém středisku může opustit pobytové středisko nejdéle na 10 dnů v měsíci (tato doba může být prodloužena, pokud to nebrání řádnému provádění řízení o udělení mezinárodní ochrany). Žadatel je povinen písemně oznámit opuštění střediska na delší dobu než 24 hodin. V tomto oznámení musí uvést adresu, kde se bude zdržovat a délku pobytu na této adrese. Pokud chce žadatel pobytové středisko opustit na dobu delší než 3 dny, musí o tom písemně vyrozumět ministerstvo nejméně 24 hodin před opuštěním střediska.

Osoby ubytované v pobytovém středisku nesmí do tohoto střediska vnášet případně v něm vyrábět nebo přechovávat a konzumovat alkohol a jiné návykové látky

²⁷ Od září roku 2006 je povinností žadatelů o mezinárodní ochranu, pokud nemají příjmy ze zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, pojistit se u Všeobecné zdravotní pojišťovny.

²⁸ V některých pobytových táborech je místo stravy poskytována finanční náhrada za kterou si žadatelé o mezinárodní ochranu mohou sami kupovat jídlo. Tato finanční částka je ve výši životního minima a pokud je žadateli vyplácena, není mu již vypláceno kapesné. Daná pobytová střediska jsou k tomu přizpůsobena i vybavením - kuchyňkami a kuchyňským náčiním, které je žadatelům k dispozici. Jedná se o pobytové a integrační středisko ve Stráži pod Ralskem, dále pak o pobytové středisko v Havířově, Zbýšově a Kostelci nad Orlicí.

a vyrábět a přechovávat věci, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti osob. Ministerstvo má právo takové věci zabavit.

V pobytových střediscích jsou respektovány rodinné vztahy a vztahy osob navzájem si blízkých a případě zájmu žadatelů o mezinárodní ochranu jsou rodiny a osoby si navzájem blízké ubytovávány spolu.

V pobytových střediscích jsou zajišťovány různé sociální služby. Hlavní činností sociálních pracovníků v pobytových střediscích je informování a pomoc při orientaci v českém společnosti. Sociální pracovníci zde mají pozici jakéhosi mostu mezi českou společností a komunitou žadatelů o mezinárodní ochranu. Zvláštní péče by měla být věnována nezletilým bez doprovodu, těhotným ženám, dětem a starým lidem a hendikepovaným (mentálně a fyzicky) žadatelům.

Pro větší bezpečnost výše zmíněných ohrožených skupin slouží tzv. chráněné zóny pobytových středisek. Chráněná zóna se od té běžné liší v tom, že je pod neustálým dohledem pracovníků ostrahy a že přístup do této zóny mají pouze osoby v ní ubytované.

V rámci pobytových středisek jsou zřizována dětská centra pro děti do patnácti let. Dětské centrum zajišťuje volnočasové aktivity pro děti, prostřednictvím tohoto centra děti získávají školní pomůcky, sociální pracovníci v dětském centru by také měli pomáhat dětem se školními úkoly.

Další možností využití volného času je možnost společenských her a sledování televize ve společenské místnosti. V některých pobytových střediscích je nabídka využití volného času rozšířena o možnosti využití tělocvičny, výtvarné dílny nebo knihovny.

Jak již bylo výše zmíněno, v pobytových a přijímacích střediscích je vypláceno žadatelům o mezinárodní ochranu kapesné. Kapesné se žadateli vyplácí za dobu jeho přítomnosti v pobytovém nebo přijímacím středisku. Kapesné je vypláceno v určitých termínech a pokud si žadatel bez závažného důvodu kapesné nevyzvedne, jeho nárok na kapesné za dané výplatní období zaniká. V případě, že žadatel starší 18 let v pobytovém či přijímacím středisku vykonával práce prospěšné pro jiné žadatele (maximálně 12 hodin měsíčně), může získat zvýšené kapesné až do dvojnásobku výše

základního kapesného.

Žadatel o mezinárodní ochranu je v přijímacím nebo pobytovém středisku povinen dodržovat ubytovací řád pro azylová zařízení, dodržovat hygienické předpisy v ubytovacích prostorách azylového zařízení a podílet se v prostorách azylového zařízení na udržování hygienického standardu stanoveného ubytovacím řádem, plnit v azylovém zařízení příkazy a pokyny policie nebo ministerstva a šetřit majetek azylového zařízení a ostatních ubytovaných.

Ministerstvo vydává pro pobytová a přijímací střediska ubytovací řády, ve kterých je stanoven především časový rozvrh výplaty kapesného, časový rozvrh poskytování stravy, časový rozvrh poskytování zdravotní péče a režim návštěv. Řád je krom češtiny vydán i v jazyce, kterému je schopna porozumět většina ubytovaných ve středisku a ti kdo takovému jazyku nerozumí jsou s obsahem řádu seznámeni alternativní formou. Ministerstvo je oprávněno kontrolovat dodržování ubytovacího řádu, do místností vyhrazených pro ubytování žadatelů smí však pověřenec ministerstva vstupovat pouze se svolením ubytovaných, bez svolení může vstoupit pouze v případě ohrožení života, zdraví nebo majetku.

2.5.2 Integrační azylová střediska

Integrační azylová střediska slouží k přechodnému ubytování azylantů. Azylanti mají v oblasti přístupu na trh práce, zdravotního a sociálního zabezpečení téměř stejná práva a povinnosti jako čeští občané. Jejich pobyt je proto upraven nájemní smlouvou a jedná se o pobyt za úhradu. Nájemní smlouva je ukončena v okamžiku, kdy azylant získá trvalé bydlení v rámci státního integračního programu. Je-li azylant schopen sám si opatřit bydlení, nemusí tohoto státního integračního programu využít.

V současnosti se integrační azylová střediska nacházejí v Předlicích, Zastávce u Brna, Stráži pod Ralskem, Havířově a Jaroměři.

2.5.3 Zařízení pro zajištění cizinců – detenční zařízení

Od 1.1.2006 převzala SUZ také správu zařízení pro zajištění cizinců, které do té doby byly pod správou cizinecké policie. Jak SUZ ve svých zdrojích uvádí²⁹, cílem převzetí sítě pro zajištění cizinců byla humanizace prostředí. Detenční zařízení pod správou Policie České republiky fungovalo téměř na stejné bázi jako vězení. SUZ v současnosti zapojuje do práce s klienty v detenčním zařízení sociální pracovníky, psychology, psychiatry a snaží se rozšířit spolupráci s neziskovými organizacemi.

V současnosti se v České republice nacházejí 4 taková zařízení – v Bělé pod Bezdězem–Jezové, Frýdku-Místku, Poštorné a Velkých Přílepech.

²⁹ WWW.SUZ.CZ

3. POHLED NA AZYLOVOU POLITIKU Z DRUHÉ STRANY

3.1 SOUBOR RESPONDENTŮ

Rozhovory jsem uskutečnila se šesti dospělými osobami, které prošli azylovou procedurou v přibližně stejném časovém období, což je mezi lety 1998 a 2007. V současné době mají všechny osoby status azylanta a po uplynutí doby stanovené zákonem všichni chtějí požádat o občanství České republiky.

Všichni respondenti byli při zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany starší osmnácti let. Tuto cílovou skupinu jsem si vybrala proto, že prošli celým řízením o udělení mezinárodní ochrany. Děti a mládež se účastní pouze některých částí³⁰ (pokud se nejedná o nezletilé bez doprovodu - ti také podstupují všechny úkony v rámci správního řízení za asistence opatrovníka). Pouze jeden respondent souhlasil s uveřejněním rozhovoru. Všichni respondenti si přáli zůstat v anonymitě.

Rozhovory probíhali v češtině, respondenti již po delším pobytu v České republice češtinu ovládali.

3.2 ANALÝZA VÝPOVĚDÍ RESPONDENTŮ

- OKOLNOSTI PŘÍCHODU DO ČESKÉ REPUBLIKY

Dva z respondentů pochází z Gruzie, dva z Arménie, jeden z Běloruska a jeden z Afghánistánu. Dva z respondentů přišli do České republiky sami, ostatní s partnerem nebo s rodinou. Pouze jeden respondent si vybral Českou republiku za cílovou zemi. Ostatní zde byli vlivem vnějších okolností nuceni zůstat, případně si Českou republiku zvolili až na druhém místě.

Ani jeden respondent neuvedl v žádosti o udělení mezinárodní ochrany a při

³⁰ Viz Příloha II – rozhovor s uprchlíkem

pohovorech pravý důvod příchodu do České republiky. Všichni se obávali, že by jejich situace byla posouzena jako nevhodná pro udělení azylu. Dva z respondentů by však při posuzování jejich reálných důvodů odchodu ze země původu měli podle zákona o azylu na azyl právo. Důvodem proč tito dva respondenti uvedli zkreslené informace je, že neznali právní opatření týkající se udělení mezinárodní ochrany a nebyli si jisti, zda by české úřady posuzovali jejich situaci za dostatečně vážnou. Ostatní uváděli zkreslené informace pro to, že ze země původu odcházeli převážně z ekonomických důvodů.

Před příchodem do České republiky téměř všichni respondenti nevěděli o České republice nic, než obecné informace typu bývalý stát SSSR s hlavním městem Prahou a zeměpisnou polohu ČR. Pouze jeden respondent, který uvedl, že si Českou republiku vybral za cílovou zemi, trochu znal právní předpisy vztahující se k problematice uprchlíků platné na našem území.

Všichni respondenti cestovali do České republiky na vlastní zodpovědnost, nevyužily služeb žádné převaděčské skupiny. Čtyři prohlásili úmysl podání žádosti o mezinárodní ochranu na hranicích, dva již v přijímacím středisku ve Vyšních Lhotách.

• PROCES SPRÁVNÍHO ŘÍZENÍ

Žádost o udělení mezinárodní ochrany všichni respondenti podali ve Vyšních Lhotách. Žádný z respondentů nebyl k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany písemně vyzván. Všichni podali žádost při příchodu do Vyšních Lhot. Během podávání žádosti se všemi bylo jednáno v češtině, jako alternativní způsob dorozumívání jim bylo nabídnuto jednání v angličtině, tento jazyk však žádný z respondentů neovládal. Respondenti se snažili dorozumět rusky, nikdo s nimi však rusky jednat nechtěl. Všichni respondenti se shodují na tom, že nevěděli na co se jich policisté při podávání žádosti ptají, případně jaké jim dávají informace. Všichni vyplnili žádost o udělení mezinárodní ochrany v ruštině.

Pouze jeden respondent si vzpomíná, že by krom žádosti o udělení mezinárodní ochrany podepisoval ještě něco dalšího. Nevěděl však co podepisuje, protože daný dokument byl v češtině.

Nikdo z respondentů nebyl poučen ani písemně ani ústně o svých právech a povinnostech v pozici žadatele o mezinárodní ochranu.

U všech proběhli identifikační úkony tak, jak je to popsáno v zákoně o azylu. Pouze dva z respondentů odevzdali své cestovní doklady. Ostatní je neodevzdali buď z důvodu, že uvažovali o tom, že by ještě při vhodné příležitosti odešli do jiného státu nebo se báli, že by jim informace v dokladech uvedené mohli při řízení o udělení mezinárodní ochrany uškodit.³¹

Všichni respondenti uvádějí, že využili možnosti právníkové pomoci a to ze strany neziskových organizací, zabývajících se problematikou uprchlíků. Na otázku, zda jim tyto služby byly poskytnuty bezplatně, tak jak na to mají podle zákona právo, pokud využívají pomoci organizací, které získávají podle zákona o azylu finanční podporu od Ministerstva vnitra, někteří neodpověděli, jiní prohlásili, že bezplatné tyto služby nebyly. Nechtěli však uvést jméno organizace ani právníka, který po nich finanční kompenzaci žádal. Jeden respondent uvedl, že po něm byla žádána částka 5 000 USD. Jeden respondent uvedl, že právníkové služby mu byly poskytnuty bezplatně.

Všem respondentům byl poskytnut během správního řízení tlumočnick, takže respondenti mohli jednat ve svém mateřském jazyce. S výjimkou podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany ve Vyšních Lhotách, kde s nimi bylo jednáno v jazyce českém (viz výše). Pouze v jednom případě došlo k pohovoru bez tlumočnicka, tento pohovor byl však později uznán za neplatný.³² Tlumočnick byl všem respondentům poskytnut bezplatně.

V průměru respondenti během správního řízení podstoupily 3 pohovory. Uvádějí, že jeden by vždy hlavní, kde se zjišťovaly důvody příchodu do země a ostatní, že byly pouze doplňující a týkaly se sporných bodů. Pohovory trvaly přibližně dvě hodiny v dopoledních či odpoledních hodinách. Jen jeden respondent se účastnil pohovoru osmihodinového.³³ Všichni uváděli, že pracovníci Ministerstva vnitra neměli dobré informace o jejich zemích původu. Dále také uváděly, že se tyto pohovory odehrávaly v neutrálním prostředí kancelářského typu. Respondenti byli vždy

³¹ Viz Přílohu II – rozhovor s uprchlíkem

³² Tamtéž

³³ Tamtéž

seznámeni s osobami, které se pohovoru účastnily. Přes nepříjemný pocit odhalování vlastních pohnutek k odchodu ze zemí původu a vysvětlování reálné situace v zemích původu, se respondenti necítili nijak nepříjemně. Pouze v jednom případě byl pohovor hodnocen negativně a to v případě, kdy nebyl žadateli poskytnut tlumočnick.³⁴

Žádný z respondentů nedostal rozhodnutí do 90 dnů ode dne zahájení řízení. Ani jeden respondent neobdržel oznámení o prodloužení této lhůty.

Celé řízení o udělení mezinárodní ochrany dohromady s řízení odvolacích soudů trvalo v případech respondent průměrně pět let – ve dvou případech 4 roky, ve dvou 5 let, v jednom 6 a v jednom 7. V žádném případě nebyla mezinárodní ochrana udělena hned v prvním rozhodnutí.

Důvody negativních rozhodnutí byly různé, ve třech případech však byly obdobné – země původu je demokratickou zemí, kde se dodržují lidská práva a svobody.

Všem respondentům byl udělen azyl. Ve čtyřech případech podle § 12 zákona o azylu, ve dvou případech podle § 14 zákona o azylu.

Při udělení azylu byli všichni respondenti poučeni o právech a povinnostech azylanta.

Po udělení azylu všichni respondenti využily možnosti přechodného bydlení v integračním azylovém středisku a všichni se zapojily do státního integračního programu. V současné době tři z respondentů už bydlí v bytech získaných v rámci státního integračního programu, zbylí tři na byt stále ještě čekají. Všichni respondenti prošli kurzy českého jazyk v rámci státního integračního programu.

• ŽIVOT V AZYLOVÉM ZAŘÍZENÍ

Všichni respondenti strávili dobu karantény ve Vyšních Lhotách. Všichni se shodují, že doba karantény byla velmi nepříjemná, že se jim ve Vyšních Lhotách nelíbilo, že s nimi bylo často zacházeno jako s méněcennými osobami. Jeden

³⁴ Tamtéž

z respondentů uvádí, že první noc ve Vyšních Lhotách byl s celou rodinou uzamčen do místnosti bez jakéhokoliv vybavení.³⁵ Všichni respondenti při popisování doby karantény používají stejný termín - říkají, že s nimi bylo jednáno „jako se zvířaty“³⁶.

Průměrná doba karantény respondentů je jeden měsíc. Respondenti, kteří přišli s rodinou nebo s partnerem, měli možnost bydlet spolu na pokoji, respondenti, kteří přišli do ČR sami, bydleli na pokoji s dalšími osobami, které přišli bez doprovodu. Tyto osoby byly stejného pohlaví.

Vybavení pokojů ve Vyšních Lhotách bylo až na výjimky (viz výše) základní (postele, skříň, stůl, židle), sociální zařízení bylo společné.

Po propuštění z karantény využili všichni respondenti možnosti ubytování v pobytových střediscích. Respondenti byli ubytováni v Zastávce u Brna, v Havířově, v Kostelci nad Orlicí, ve Stráži pod Ralskem, v Bělé pod Bezdězem. V průměru se respondenti třikrát stěhovali během doby trvání správního řízení.

Respondenti, kteří přišli do ČR sami, uvádějí, že ve všech střediscích bydleli na pokojích s dalšími osobami stejného pohlaví, kteří přišli také bez doprovodu. Byli na to předem připraveni, předpokládali, že to tak bude, ve svých výpovědích si na tuto situaci nijak nestěžovali.

Respondent, který přišel do ČR se svým partnerem, uvádí, že ve všech střediscích měli možnost bydlet v jednom pokoji spolu, což hodnotili velmi kladně, předem předpokládali, že když nejsou manželé, tak že budou mít problémy s prosazováním společného bydlení.

Nejhůře možnosti ubytování hodnotí respondenti, kteří přišli do ČR s rodinou (dvě čtyřčlenné rodiny a jedna pětičlenná). Tito tři respondenti uvádějí, že byli ubytováni v jednom pokoji, že tyto pokoje byly většinou malé a nedostatečně vybavené³⁷. Pouze jedna rodina (pětičlenná) dostala ve Stráži pod Ralskem možnost ubytování ve dvou pokojích.

³⁵ Viz Přílohu II – rozhovor s uprchlíkem

³⁶ Tamtéž

³⁷ Tamtéž

Nejhůře bylo hodnoceno pobytové středisko v Zastávce u Brna. Pokoje jsou malé, společné sociální zařízení na poschodí (jedna koupelna připadá přibližně na 60 osob³⁸). Vybavení pokojů špinavé, zničené, nedostatečné (pouze postele a jedna skříň), pokud respondenti potřebovali stůl nebo židle, museli si je sehnat sami.³⁹ Přístup sociálních pracovníků v Zastávce u Brna je hodnocen negativně.⁴⁰

Havířov respondenti hodnotí lépe, oceňují i lepší přístup tamních sociálních pracovníků.⁴¹ V Havířově jsou buňky po dvou pokojích se společnou koupelnou a toaletou. Pokoje jsou relativně velké, vybavení je relativně dostačující (postele, jedna větší skříň, židle, stůl, poličky na knihy.

Pobytové středisko v Kostececi nad Orlicí je podobně uspořádáno jako v Zastávce u Brna. Několik pokojů na poschodí, společné sociální zařízení pro poschodí. Velikost pokojů a vybavení pokojů však respondenti hodnotí lépe než v Zastávce u Brna. Hodnotí lépe i přístup kosteleckých sociálních pracovníků.

Pobytové středisko ve Stráži pod Ralskem je rozděleno na buňky o dvou pokojích se společným sociálním zařízením. Pokoje jsou relativně malé, vybavení je relativně dostatečné (jedna skříň, postele, stůl, židle).

V Bělé pod Bezdězem jsou jak buňky s více pokoji, tak jednotlivé pokoje. Respondenti k vybavení a velikosti pokojů nezmiňovali nic výjimečného. Nejhůře na pobytovém středisku v Bělé je hodnocena její lokalita - uprostřed lesů poměrně daleko od města.

Všichni respondenti se shodují, že většinu společných prostor určených pro žadatele o azyl (jako návštěvní místnosti nebo televizní místnosti) používají pracovníci pobytových středisek jako vlastní útočiště a často tam nechtějí obyvatele pobytových středisek pustit, tyto místnosti před nimi zamykají.⁴²

Všichni respondenti uvádějí, že se setkali s úplatkářstvím. Všichni uvádějí, že

³⁸ Viz Přílohu II – rozhovor s uprchlíkem

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ Tamtéž

⁴² Tamtéž

dost často museli prokazovat pracovníkům pobytových středisek různé služby nebo jim něco dát, aby jim bylo poskytnuto něco, na co mají právo (např. klíč od prádelny nebo vstup do výše zmíněných společných prostor)⁴³. Nebylo to tak však se všemi zaměstnanci pobytových středisek, ale respondenti o takovém slušném chování vypovídají jako o výjimce.

Všichni respondenti hodnotí většinu zaměstnanců pobytových středisek velmi negativně. Vytýkají jim porušování základních práv a svobod a to hlavně práva na soukromí (neohlášené kontroly v jakoukoliv denní a noční dobu).⁴⁴ Jen výjimečně jsou zaměstnanci pobytových středisek vnímáni jako lidé, kteří chtějí obyvatelům pobytových středisek pomoci.

Naopak zaměstnanci neziskových organizací vzbuzují v respondentech ocenění, respondenti si váží služeb, které jim poskytují.⁴⁵

Respondenty jsou kladně (až na výjimky⁴⁶) hodnocena dětská centra a výuka češtiny. Další možnost vzdělávání, krom výuky češtiny v prostorách pobytových středisek možná není. Respondentům byly také v pobytových střediscích poskytnuty bezplatné zdravotní služby.

Jedna ze služeb, která je respondenty nejvíce kritizována je poskytování stravy.⁴⁷ Respondentům nevyhovuje fixní časový rozvrh podávání jídla, pravidlo, že jídlo nebude vydáno, dokud nepřijde celá rodina, nemožnost odnést si jídlo na pokoj a nevyhovuje jim i strava sama osobě. Všichni respondenti kladně hodnotili model stravování v pobytovém středisku v Kostelci nad Orlicí, kde místo stravy dostávají žadatelé o azyl peníze, mají vyhrazený prostor na vaření a mohou si vařit kdy chtějí, co chtějí a kolik chtějí.⁴⁸

Respondenti také mluví kriticky o výši kapesného. Bezdětným respondentům osobně výše kapesného nevadila, vystačili si s ní, ale zmiňovali, že si neumí představit,

⁴³ Viz Přílohu II – rozhovor s uprchlíkem

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Tamtéž

jak z toho mohou vyžít rodiny s dětmi. Respondenti s rodinami vypovídali, že 360 Kč (dnes už 400 Kč) na měsíc na osobu je vysoce nedostačující.⁴⁹ Respondenti uvádějí, že výše kapesného byl důvod, proč začali pracovat na černo (všichni respondenti mají zkušenost s prací na černo).⁵⁰ Nejprve začali nelegálně pracovat, protože to měli ze zákona zakázáno (viz výše) a po uplynutí jednorochní lhůty, když už mohli pracovat legálně, zjistili, že téměř žádný zaměstnavatel není ochoten přidělovat si práci s dalšími úkony, které jsou spojené se zaměstnáním žadatele o azyl. Což byl důvod, proč respondenti v nelegálním zaměstnání pokračovali. Legální práce je pro žadatele o azyl nevýhodná ještě v jiném směru. Pokud pracují, musí platit za ubytování a stravování v pobytovém středisku. Při tom žadatelé o azyl často neseženou takovou práci, která by odpovídala jejich pracovnímu zaměření, nejsou tedy dostatečně finančně ohodnoceni a po zaplacení ubytování a stravování jim nezůstane o mnoho více finančních prostředků, než jaké by měli z kapesného.⁵¹ Proto je pro žadatele výhodnější nelegální zaměstnání - mají kapesné a navíc plat za práci. Pouze dva respondenti pracovali na přechodnou dobu legálně⁵².

Pracovní uplatnění přímo v pobytových střediscích je omezené. Respondenti vypovídali, že ve středisku bylo možné pracovat jako uklízeč společných prostor nebo jako knihovník (když někde knihovna byla). Finanční odměna je výše jednoho kapesného. Někteří z respondentů uvádějí, že takovou práci dělali, ale že finanční odměna neodpovídala odvedené práci.⁵³

Po získání statusu azylanta, využili všichni respondenti možnosti bydlet v integračním středisku. Sami si vybrali buď Zastávku u Brna nebo Jaroměř - Josefov.

Všichni se shodují v tom, že přestěhování do integračního střediska pro ně byla velká změna. Ne snad ve stylu zařízení, ale větší svobodou. Respondenti vypovídají, že pro ně bylo důležité, že už se nemusí nikde hlásit, když jsou ven a že už nad nimi pracovníci integračních středisek nemají téměř žádnou moc.

⁴⁹ Viz Přílohu II – rozhovor s uprchlíkem

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ Tamtéž

⁵² Tamtéž

⁵³ Tamtéž

Všichni respondenti se shodují v tom, že i po získání azylu je pro ně jednodušší pracovat načerno. Sice už mají stejné podmínky pro získání zaměstnání jako občané ČR, ale žádný z respondentů nemůže získat takovou práci, která by odpovídala jejich vzdělání. Důvodem je to, že potřebují nostrifikaci svých diplomů a pro nostrifikaci je potřeba spousta dalších údajů, které si respondenti tady nemohou sehnat. A protože jsou v azylu, tak si pro ně nemohou ani dojet do země původu.⁵⁴ Pracují tedy i dále načerno, protože tak mají vyšší plat, než jaký by měli za stejnou práci, kdyby ji vykonávali legálně.

Žádný z respondentů nepociťuje ze strany české společnosti odmítavý postoj. Připouštějí, že se najdou výjimky a že se někdy s projevem xenofobie setkali, ale jen zřídka.⁵⁵ Negativní přístup zaměstnanců pobytových středisek do tohoto jevu nezahrnují.

Když bych shrnula výpovědi respondentů na otázku subjektivního pocitu z přístupu státu jako instituce k pobytu uprchlíka v ČR, tak by se dalo říci, že respondenti si připadali naším státem nechtěni, nadbyteční a rozhodně si nepřipadali bezpečně.⁵⁶ Tyto pocity byly způsobeny hlavně zaměstnanci pobytových středisek. Na otázku co by respondenti udělali, kdyby mohli o jedné věci rozhodnout na pozici zaměstnance Ministerstva vnitra, všichni bez rozdílu odpověděli, že by vydali nařízení o lidštějším chování zaměstnanců pobytových středisek k jejich obyvatelům.⁵⁷

⁵⁴ Viz Přílohu II – rozhovor s uprchlíkem

⁵⁵ Tamtéž

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Tamtéž

ZÁVĚR

V začátcích práce je ukázána migrace jako fenomén - migrační procesy jako všudypřítomné napříč časovou osou. Ukazuje základní determinanty a typy migrace. Věnuje se pojmu migrant a udává klady a zápory migračních procesů. Dále se věnuje pojmu uprchlík a Ženevské konvenci, která dává definici pojmu uprchlík.

V další části je pak zaměřena na azylovou politiku České republiky. Udává, jaké zákony jsou u nás ve věci azylu platné, jaký je společný vývoj azylové politiky v rámci Evropské unie, jak probíhá správní řízení o udělení azylu v ČR a ukazuje kdo je azylant. Poukazuje na problematiku integrace uprchlíků do České společnosti, shrnuje základní informace o azylových zařízeních na území České republiky.

Poté je azylová politiky popsána ze strany uživatele služeb s ní spojených. Azylový systém České republiky se zde ukazuje jako neefektivní a zkorumpovaný. Práce si nebrala za cíl navrhnout možné řešení současné situace, pouze na tuto situaci poukázat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

FREIOVÁ, M. *Uprchlická otázka a my*. Praha: Občanský institut, 1993. ISBN 80-900190-6-4

HAIŠMAN, T., TROMBÍK, P. *Uprchlíctví v České republice*. In: *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 3. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

SCHEINOST, M. *Nelegální migrace a převaděčství jako jedna z aktivit organizovaného zločinu*. 1. Vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.

SLAVÍKOVÁ, K. *Předpisy o cizincích a uprchlících*. 1. Vyd. Praha: Linde, 1996. ISBN 80-7201-044-1

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

DRBOHLAV, D.: Přednáška na téma *Obecný úvod do problematiky migrace, migrační trendy, vývoj migrace v druhé polovině 20. století, příčiny migrace*. Praha UK, 8.10.2004.

Edice: Světové dokumenty; VII. *Úmluva o právním postavení uprchlíků*. Ostrava: Aries, 1993

INTERNETOVÉ ODKAZY: www.eurydice.org (3.7.2007)

www.migraceonline.cz (17.6.2007)

www.mv.cz (4.7.2007)

www.radaevropy.cz (28.6.2007)

www.suz.cz (17.6.2007)

www.unhcr.cz (20.6.2007)

PŘÍLOHA I: VZOR ŽÁDOSTI O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY

Razítko přijímacího střediska

Foto (3,5 x 4,5)

Evidenční číslo

Žádost

1.
 - a) jméno:
 - b) příjmení:
 - c) dřívější příjmení (všechna):
2. Datum a místo (stát) narození:
3. Pohlaví:
4. Státní občanství:
 - a) v den narození:
 - b) současné/současná (uved'te všechna):
 - c) nemáte-li žádné, uveďte důvody:
5. Národnost/etnická příslušnost, ke které se hlásíte:
6.
 - a) jméno otce:
 - b) příjmení otce:
 - c) datum a místo narození otce:
7.
 - a) jméno matky:
 - b) příjmení matky:
 - c) datum a místo narození matky:
8. V jakých jazycích jste schopni se dorozumět?
9. Rodinný stav:
10. Počet osob, ke kterým máte vyživovací povinnost:

22. Opustil jste území členských států Evropské unie? Pokud ano, uveďte, kdy jste území členských států Evropské unie opustil, do kterého státu jste cestoval a kdy jste se na území členských států Evropské unie vrátil. Popište průběh cesty.

23. Z jakých důvodů žádáte o udělení mezinárodní ochrany?

24. Zůstali ve Vaší vlasti příbuzní, vůči nimž máte závazky:

25. Kdy, kde a jakým způsobem jste vstoupil na území České republiky:

26. Kdy, kde a jakým způsobem jste vstoupil na území členských států Evropské unie?

27.

a) přes území kterých států jste do České republiky cestoval:

b) jak dlouho jste se zdržoval na území těchto států:

28. Uveďte, zda je Česká republika Vaším cílovým státem nebo pouze tranzitním, popište své představy o řešení Vaší situace:

29. Byl jste již v České republice, kdy a z jakého důvodu:

30. Navázal jste po dobu svého pobytu v cizině spojení se zastupitelským úřadem Vaší vlasti (kde, kdy, z jakého důvodu a s jakým výsledkem):

31. Žádal jste již o udělení azylu nebo o udělení mezinárodní ochrany, jestliže ano (kde, kdy, s jakým výsledkem):

32. Bylo nebo je proti Vám vedeno trestní stíhání (kdy, kde, z jakého důvodu a s jakým výsledkem):

33. Čeho se obáváte v případě návratu do vlasti:

34. Jaký je Váš zdravotní stav:

35. Rozved'te na samostatném listu, který je nedílnou součástí žádosti o udělení mezinárodní ochrany, důvody, pro které žádáte o udělení mezinárodní ochrany v České republice, a jiné důležité okolnosti, které mohou osvědčit důvody k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany.

Potvrzuji, že jsem byl poučen o svých právech a povinnostech po dobu pobytu na území České republiky, a to včetně práva kdykoliv se obrátit o pomoc na Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky a kontaktovat další organizace zabývající se ochranou zájmů uprchlíků.

V dne

.....

.....

.....

Podpis tlumočníka

Podpis oprávněného
pracovníka ministerstva

Podpis žadatele o udělení
azylu

PŘÍLOHA II - ROZHOVOR S UPRCHLÍKEM

Kdy jste přišel do České republiky?

V dubnu roku 2000.

Přišel jste sám?

Ne, přišel jsem s rodinou – s manželkou, dcerou a synem.

Proč jste odešel ze své vlasti?

Víte, v Gruzii je trochu zvláštní situace. Navenek je prezentovaná jako demokratická země, sice ne moc bohatá a rozvinutá. Jenže ono to je s tou demokracií trochu jinak. Na Kavkaze je těžké hlásat demokracii, tak jak ji tu znáte vy. Tam jsou pořád některé skupiny lidí přednější než ti druzí a ti přednější zavádějí „svoji“ demokracii, tak jak se zrovna hodí jim. Gruzie a spolu s ní i Arménie má dost nevýhodnou pozici, jsme křesťanský ostrov v muslimském moři. Neustále okolo hrozí boje. Ať je to nejasný spor o Abcházii nebo nedaleká válka o Čečnu nebo nevyřešené spory o Náhorní Karabach. Chtě nechtě jsme do těchto sporů zapleteni a pro mladé muže není moc bezpečné zůstat v Gruzii a účastnit se vojenského výcviku. Na vojně, jak tomu říkáte vy, umírá spousta kluků, protože se učí bojovat v podstatě ve vyhrocených situacích. Mladí kluci, kteří krom vzduchovky předtím nikdy nadrželi zbraň v rukou jsou například posíláni střežit hranice, kde žádný muslim neváhá pustit se do přestřelky. Sám jsem to zažil a nechci, by to zažil můj syn. Účastnil jsem se bojů o Abcházii a to nám sloužilo jako záštita. Nikdo by nám asi azyl nedal, kdybychom vykládali, že chceme ochránit děti, ale pronásledování v důsledku nedořešených vztahů o Abcházii byl jistější důvod pro žádost o azyl.

Byla Česká republika Vaší cílovou zemí?

Původně ne, chtěli jsme do Polska, ale to se nám nepodařilo.

Co se nepodařilo?

No, v Polsku máme známé, v podstatě to jsou příbuzní, ale hodně vzdálení a ti nám nabídli, že nám se vším pomohou. Sami v Polsku prošli azylovou procedurou, tak věděli co a jak. To pro nás byla dobrá nabídka. Nejprve jsme tedy jeli do Moskvy a tam jsme na Polské ambasádě žádali o víza. Jenže víza jsme nedostali.

A tak jste se rozhodli jet do České republiky?

Řekli jsme si, že když už jsme se vydali na cestu, že to nevzdáme hned na začátku a nevrátíme se. Přemýšleli jsme o státech, které sousedí s Polskem a nakonec jsme zvolili Českou republiku. Ještě za Sovětského svazu jsme jednou byli se ženou v Praze na dovolené, tak jsme měli aspoň nějakou vzdálenou představu, jak to v Čechách vypadá.

Co všechno jste věděl o České republice než jste sem přišel.

Skoro nic. Opravdu jen to, co jsem si pamatoval z té dovolené. Tedy ze zpráv jsem samozřejmě věděl, že tu byla revoluce a že se chcete do Evropské unie, ale to bylo tak všechno. Chystal jsem se do Polska a tak jsem si o Polsku spoustu věcí zjistil, ale tím že jsme nedostali ty víza jsme byli nepříjemně zaskočeni a už jsme se nechtěli vracet a zjišťovat, jak to v Čechách vlastně je. Prostě jsme to zkusili.

Na České ambasádě jste ale také musel žádat o víza. To už bylo bez problémů?

Báli jsme se, že až v pasech uvidí zamítnutí víza od Poláků, že nám také víza nedají. Ale neměli s tím problém a víza nám dali.

Jaká byla Vaše cesta do České republiky?

Špatný sen to byl. Chtěli jsme jet z Moskvy vlakem přes Slovensko, ale na Slovenských hranicích nás celníci nechtěli pustit. Nezdálo se jim, že Polsko nás zamítlo a Česko nám vízum dalo, mysleli si, že je to falešné vízum, tak nás poslali zpět do Moskvy. V Moskvě jsme museli zažádat o speciální tranzitní vízum skrz Slovensko. To jsme dostali a tak jsme opět nasedli na vlak a tentokrát jsme do Prahy dojeli.

Jaký byl Váš první dojem z České republiky?

Dokud jsme se nedostali do Višních Lhot, tak ten dojem byl dobrý. Ti naši příbuzní totiž přijeli z Polska do Prahy, vyzvedli nás na nádraží a na několik dní nám zaplatili hotel. Zjistili, co je potřeba pro podání žádosti o azyl v Čechách a po několika dnech, kdy jsme načerpali trochu sil po stresující cestě, nás odvezli do Višních Lhot.

Jak dlouho jste tedy pobýval na území České republiky, než jste požádal o azyl?

Šest dní.

O azyl jste tedy požádal rovnou ve Višních Lhotách?

Ano.

Jak probíhalo podání žádosti o azyl?

Bylo to velmi nepříjemné, ve Višních Lhotách se na nás dívali jako na zvířata. Špatně se to vysvětluje, to by musel člověk zažít na vlastní kůži. Je jasné, že jsou lidé různí, někteří jsou zlí, někteří špinaví, ale oni hází všechny do jednoho pytle a nerozlišují je a ke všem se chovají stejně špatně. To samotné papírování proběhlo na cizinecké policii. Vzali nás do takové malinkaté kanceláře, tam nám vzali otisky prstů a ptali se, proč chceme žádat o azyl, proč jsme přišli.

Jak s Vámi policisté a pracovníci mluvili?

Česky. Umím rusky, tak jsem něco odhadl, co by to asi tak mohlo znamenat, ale v té době jsem česky vůbec neuměl, tak jsem si nebyl úplně jistý, co mám dělat. Když někdo z žadatelů mluvil anglicky, tak se pracovníci aspoň snažili něco anglicky říci, ale ruštinu tu téměř nikdo ze zaměstnanců nepoužíval, i když ji na určité minimální bázi ovládali, což jsem zjistil až později. Tehdy při přijímání jsme to tedy museli zvládnout v češtině.

Musel jste podepisovat nějaké prohlášení, formuláře?

Ano, měli jsme vyplnit formulář se základními údaji jako jméno, příjmení, odkud jsme a tak.

A ten formulář byl také v češtině?

To už ne, byl troj jazyčný (angličtina, ruština, čeština), tak u toho jsem si byl aspoň jistý, co vyplňuji a podepisuji.

Byl jste při podání žádosti o azyl poučen o svých právech a povinnostech?

Vůbec. Nic nám neřekli. A pokud řekli, tak to bylo v češtině, takže to bylo stejné jako by neřekli nic. Vůbec jsme neměli představu, jak to v České republice chodí a vůbec jsme nevěděli, co si můžeme dovolit a co ne. Odhadovali jsme to jen podle základních lidských práv a když jsme se proti něčemu ohradili, tak se to pracovníkům moc nelíbilo a spíše nám nevyhověli, než vyhověli. Je těžké proti něčemu protestovat, když nevíte, jestli na to máte právo nebo ne. Tohle dávalo velkou moc pracovníkům. Nejlepším příkladem je situace, kdy mě asi tři týdny po příjezdu bez předchozího upozornění odvedli na pohovor. Zrovna byl státní svátek, konec války. Ráno pro mě přišel sociální pracovník, že jdu na pohovor. Nevěděl jsem, co to má být za pohovor, nevěděl jsem, že se se žadatelem koná pohovor objasňující žadatelovu situaci – v podstatě jedna z nejdůležitějších věcí ve správním řízení – tak jsem šel, abych to zjistil. Paní, která se mnou pohovor vedla, neuměla snad žádnou řeč kromě češtiny, natož pak takovou, aby se domluvila se mnou. Rusky rozuměla jen tak, jak Čech rozumí Rusovi, těžila z podobnosti slovanských jazyků. Fakt to bylo hrozné. Vůbec jsme se nemohli dorozumět. Kromě ní, tam byla zapisovatelka, která nemluvila, takže ta nám taky nepomohla. Celý ten pohovor trval asi osm hodin a strašně mě to vysílilo. To byl hrozný pocit beznaděje, když jsem si představil, že tu takhle bude probíhat všechno. Nejhorší ale bylo, že jsem na základě tohoto pohovoru dostal negativ. Pár dní po tom, co jsem ten negativ dostal, jsem se seznámil s právníkem z jedné nevládní organizace, který objížděl pobytová střediska a pomáhal žadatelům o azyl, a ten mi všechno vysvětlil. Že mám právo na to, aby mi byl oznámen pohovor předem, že mám právo jednat ve svém jazyce, že mám právo na překladatele a tak podobně a taky za mě napsal odvolání, aby tento pohovor byl považován za neplatný. Pohovor i negativ byly na základě tohoto odvolání zrušeny a asi tři měsíce po prvním nepodařeném pohovoru jsem měl pohovor

nový, předem ohlášený, s tlumočником. Ten právník tam šel se mnou a od té doby se o můj případ staral. Poučil mě o všech mých právech a pomohl mi zorientovat se v českých zákonech, které se týkají uprchlické otázky.

Podle § 41 zákona o azylu je cizinec povinen při podání žádosti o azyl odevzdat svůj cestovní doklad. V praxi je známo, že někteří žadatelé pasy nevydávají, aby mohli pokračovat dále do Evropy. Vy jste pasy odevzdali?

Ne. Ale z jiného důvodu. My jsme nikam dál do Evropy nechtěli. Problémem bylo ale to, že jsme měli v pasech to razítko z Polské ambasády v Moskvě o zamítnutí víza. Báli jsme se, že by nám to mohlo uškodit, tak jsme pasy zapřeli. Ale vlakové jízdenky a všechny ostatní doklady jsme odevzdali.

Co následovalo po této úvodní proceduře?

Zamknuli nás na noc do místnosti, kde nebylo žádné vybavení, žádný nábytek, nic. Až další den odpoledne nás pustili a dali nám pokoj s nábytkem, tam jsme pak byli 40 dní v karanténě.

V tom prvním pokoji nebylo vůbec nic? Ani umyvadlo, toaleta?

Ne, nic. Když jsme potřebovali na toaletu, tak jsem museli bouchat na dveře, aby nás ochranka pustila. Bylo tam také takové malé, zamřížované okno, člověk si připadal jak v cele. Strašný zážitek. Těm lidem asi vůbec nedošlo, že sebou máme děti. Museli spát na zemi, neměli jsme je ani čím přikrýt.

Co následovalo po uplynutí doby karantény?

Během doby karantény jsem měl ten neúspěšný pohovor a pak jsem dostal negativ. Po tom, co jsem podal odvolání proti tomu prvnímu neplatnému negativu, nás pustili z karantény a poslali nás do Zastávky u Brna. Tam jsme byli asi půl roku. Pak jsme dostali transfer do Havířova, kde jsme byli asi přibližně rok a nakonec nás poslali do Stráže pod Ralskem, kde jsme byli asi tři a půl roku.

Když to tedy vezmeme postupně. Jaké bylo ubytování v Zastávce u Brna?

Tam je takový barák krychle, kde jsou dlouhé chodby, na každé chodbě je určitý počet pokojů a společné sociální zařízení.

Kolik pokojů jste měli k dispozici?

Jeden, takový malý.

Na kolik lidí připadala jedna koupelna?

Asi na šedesát, aspoň na naší chodbě tehdy bydlelo přibližně šedesát lidí.

A toaleta tam byla také jedna?

Toalety byly naštěstí aspoň rozdělené na dámské a pánské, tak jich bylo více.

Jaké bylo vybavení pokoje?

Špinavé. Nad tím se člověku až chtělo brečet, když to viděl.

A nábytek jste tam nějaký měli?

To ano. Postele a skříň.

Byly jste 4 na pokoji. To jste měli 4 postele a 4 skříně?

Ne, to ne. Postelí bylo dost, ale skříň jsme měli jen jednu. Takovou úzkou, moc se toho do ní nevešlo.

A jaký další nábytek tam byl?

Žádný.

Takže ani stůl a židle?

Ne, obojí jsem si musel sehnat sám. Ale asi chápu, proč to dam nedali, ono totiž pro ten stůl bylo málo místa. Ale sehnal jsem aspoň takový malý, aby měli děti na čem psát úkoly.

Jaké bylo ubytování v Havířově?

Tam už to bylo lepší. V Havířově jsou takové menší domy a ty jsou rozděleny na buňky. Vždy dva pokoje a k nim koupelna, záchod. Havířov bylo hezké místo. Myslím jako, že tam byli hodní pracovníci. Ve Višních Lhotách i v Zastávce jsem si

připadal jako někdo méněcenný, jako zvíře, ale v Havířově to bylo jinak, tak se k nám chovali jak k lidem. Tam jsem měl poprvé pocit, že mi někdo chce pomoci. I vybavení pokojů tam bylo lepší. Sice jsme nedostali jednu celou buňku pro sebe, ale to tolik nevadilo, protože ten náš pokoj byl docela velký.

Jaké bylo to vybavení pokojů?

Byly tam větší skříně, stůl, židle, dokonce i poličky na knížky a samozřejmě postele.

Kolik lidí bydlelo ve vedlejších pokojích Vaší buňky?

Jen jedna paní, takže jsme si v společných prostorách buňky ani moc nepřekáželi. Stejně to bylo i ve Stráži. Teda tam nebyla paní, ale pán.

Ve Stráži pod Ralskem jste tedy taky bydleli v buňce?

No ano, tam je panelák a ten je rozdělen na buňky. Měli jsme zase jeden pokoj v buňce a ve druhém bydlel starý pán, který dost často odjížděl na delší dobu pryč. Měl nás moc rád a vždy když odjel, tak nám dovolil, abychom jeho pokoj používali. To nám pak připadalo jako luxus mít dva pokoje, koupelnu a záchod jen pro sebe.

Jaké bylo vybavení Vašeho pokoje ve Stráži?

Větší skříň, postele, stůl, židle.

Byl v těch pobytových střediscích, ve kterých jste bydleli, nějaký vyhrazený větší prostor, kde by se mohli žadatelé scházet, posedět, popovídat si?

Ne, většinou jsme se museli mačkat v těch malých pokojích. Byly tam tedy nějaké návštěvní místnosti, ale ty byly zamčené a pracovníci nám nechtěli odemknout a chodili si tam sedat sami. Když jsme říkali, že to je pro uprchlíky, tak jim to bylo jedno. Tohle by ale ani nevadilo. Horší to bylo s prádelnou.

Jak to myslíte? Tu Vám taky odmítali odemknout?

Všude jsme se totiž setkali jen s jednou pračkou na celé středisko, takže když chtěla žena vyprat, tak musela žádat aspoň měsíc dopředu. Mysleli jsme si, že to je způsobeno tím, že všichni v pobytových střediscích hodně perou. Ale jednou

v naléhavé situaci jsem zkusil jít o klíč od prádelny zažádat s bonboniérou a kupodivu jsem dostal klíč ihned. Zkusil jsem to pak ještě několikrát a vždy jsem klíč dostal ihned. Očividně tedy obyvatelé pobytových středisek neprali tak moc, jak jsme se se ženou zezačátku domnívali. Od té doby, pokud šlo o nějakou žádost, jsme za pracovníky středisek nikdy nepřicházeli s prázdnou. A velmi se to osvědčilo.

A s tímto přístupem jste se setkali všude a u všech pracovníků?

Nebudu říkat, že všude a jména taky neřeknu, ale všichni to nedělali. Bylo jich dost, ale našli se i takoví, kteří se opravdu snažili lidem pomáhat.

Měl jste někdy při jednání s pracovníky pobytových středisek pocit, že když o něco žádáte nebo něco namítáte, tak si tzv. kopete hrob?

To jsem měl. A bohužel ne jen jednou. Hlavně v Zastávce u Brna a ve Višních Lhotách. Tam jsem se pomalu bál bavit se s pracovníky o počasí. To byl ten začátek, kdy jsem ještě nevěděl, co všechno si můžu dovolit a oni o mé nevědomosti věděli a využívali ji.

Měl jste někdy takový pocit při jednání se zaměstnanci neziskových organizací?

To ne, ty se snažili pomáhat.

Pobytová střediska mají v ubytovacím řádu napsáno, že na pokojích nesmí být žádné spotřebiče tedy ani televize. Tyto řády byly platné i v době, když jste v pobytových střediscích bydleli. Byla vám poskytnuta aspoň nějaká místnost s televizí?

Televize byli v těch návštěvních místnostech, ale jak už jsem říkal, ty byly zamčené. Když nám hodně záleželo na tom, abychom se podívali na zprávy, tak jsme opět koupili bonboniéru nebo flašku něčeho dobrého a bylo nám odemknuto. Později jsme si pořídili televizi i další spotřebiče na pokoj, to bylo ve Stráži, kde jsme žili několik let. Ti pracovníci, kteří nám chtěli pomoci, tak chápali, že to ničemu nevadí a dobrovolně to přehlíželi a ti pracovníci, kteří to přehlédnou nechtěli to nakonec s flaškou a bonboniérou přehlédli. Faktem je, že v pobytových střediscích najdete málo pokojů bez spotřebičů.

V době, když jste žili v pobytových střediscích, jste měli děti ve věku, kdy mohli navštěvovat dětská centra, která se v táborech nacházejí. Využívaly vaše děti této možnosti?

To ano. V Zastávce ještě do dětského centra nechodily, protože se tam báli. Zastávka v nás všech vyvolala velmi negativní pocity. Ale v Havířově i v Stráži chodili a moc se jim tam líbilo.

Byla tedy ta centra z vašeho pohledu jako rodiče vedená kvalitně?

V Zastávce ne, ale jinak ano. Je dobře, že ta dětská centra jsou.

Byla v pobytových střediscích nějaká možnost vzdělávání?

Jo, všude učí češtinu.

A ještě něco dalšího?

To už ne. Tam kde jsme byly my měla vždycky Poradna pro uprchlíky (aspoň myslím, že to všude měli oni) zajištěnou výuku češtiny. Jinak nic dalšího.

Jaké byly další služby, které Vám byly v prostorách pobytových středisek poskytovány?

No, párkrát do týdne do táborů přicházel vždycky nějaký doktor. Hm, jo a vařili nám tam.

Tu poslední větu jste pronesl dost znechuceně, má to nějaký význam?

To víte, s jídlem má problém skoro každý. Jídla byla vždy ve stanovenou dobu - snídaně okolo osmé, asi od půl osmé do půl deváté, oběd v poledne, večeře okolo šesté. Jídlo jsme nedostali, když nepřišla celá rodina a nejhorší bylo, že jsme to jídlo ani nesměli odnášet na pokoj. Takže když děti neměli zrovna hlad, tak na to jídlo v jídelně jen koukali, pak ho vrátili a za dvě hodiny po nás chtěli něco k jídlu. Slyšel jsem ale, že v Kostelci teď začali dávat místo jídla peníze, to je moc dobře, to by měli zavés všude. Lidi si můžou uvařit to, co mají ve zvyku jíst a hlavně si to můžou sníst kdy chtějí.

Funguje v pobytovém středisku mezi žadateli určité hierarchické uspořádání? Že si třeba nějaký silnější jedinec vyhrazuje právo na ovládání jedinců slabších?

Možná že se to objevovalo mezi muži, kteří přicházeli do České republiky sami, ti se totiž sdružovali do skupin, tak se v těch skupinách asi nějaký vůdce našel. Nebo Čečence bych podezíral z nějakých organizovaných skupin. Ale já jsem se s tím nikdy osobně nesetkal. Vždy jsem s každým jednal rovně a nestalo se mi, že by se někdo z žadatelů nade mě povyšoval.

Jaká byla možnost pracovního uplatnění jako žadatele o azyl?

První rok po podání žádosti o azyl jsem oficiálně nemohl pracovat. S výší kapesného, které jsme dostávali to ale bez práce nešlo. Tak jsem pracoval načerno. Bral jsem cokoliv. Dělal jsem zedníka, výkopové práce, ve skladu a tak podobně. A to jsem původně učitel ruštiny.

A jak to bylo po tom prvním roce, když už jste pracovat mohli?

To zas bylo moc komplikované a neviděli nás rádi ani lidi na pracovním úřadě, ani zaměstnavatelé. Jen jednou během správního řízení jsem pracoval podle pravidel. Jeden pán mi dal práci ve skladu. Byl moc hodný a nevadilo mu, že se mnou má trochu více papírování než s ostatními zaměstnanci. Nevýhodné ale bylo to, že jsem musel platit v pobytovém středisku ubytování, když jsem pracoval. Je to logické, že by si pracující měl vydělat na ubytování, ale když nemůže plně uplatnit své vzdělání a být zaměstnán na úrovni toho vzdělání a tedy ani dosáhnout odpovídajícího platu, tak si ve výsledku člověk tou prací ani nepomůže. Myslím tou oficiální prací, protože když člověk z platu skladníka zaplatí za ubytování a stravu, tak už mu nezbude o moc více, než jaké měl kapesné, které dostával, když nepracoval. Proto žadatelé o azyl nepracují oficiálně. Češi si myslí, že se flákáme, ale tak to není. Spousta žadatelů pracuje načerno, aby získalo peníze navíc ke kapesnému, protože z toho se nedá normálně žít.

A je nějaká možnost pracovně se uplatnit přímo v pobytovém středisku?

Taková možnost je, ale hlavně jen jako uklízečka záchodů a ostatních společných prostor. Možná, že v ostatních táborech to je jinak, ale v těch co jsme byli my jiná možnost nebyla. Moje žena v jednom pobytovém středisku tuto pracovní možnost využila, ale měsíčně za to dostala pouze 360 Kč.

To byla výše kapesného, že?

Přesně tak. Každý jsme dostávali 360 Kč měsíčně. Víím, že se teď kapesné zvýšilo na 400 Kč, ale pořád je to strašně málo. Hlavně pro rodiny s dětmi. Když děti začali dojíždět na střední školu, tak bez další finanční výpomoci bychom tu situaci vůbec nezvládli. Naše známá nám nabídla, že by mohla v Praze ubytovat jedno z našich dětí, tak jsme poslali syna na školu do Prahy a pro dceru jsme vybrali školu co nejbližší, abychom nemuseli platit moc za dojíždění. Nakonec se nám podařilo získat finanční výpomoc od jedné neziskové organizace, která platila dceři internát po celou dobu studia na střední škole. To nám moc pomohlo, protože každodenní dceřino dojíždění nás stálo týdně skoro jedno celé kapesné. Kdybych tu byl sám, tak by mi to kapesné stačilo, ale rodinám to rozhodně nestačí.

Na začátku jste zmiňoval, že v době když jste nevěděli nic o svých právech jako žadatelé o azyl, tak jste se řídili aspoň podle základních lidských práv. Jaká jsou podle Vás základní lidská práva?

To co máte v Listině základních lidských práv a svobod. Právo na soukromí, na volnost pohybu (to jsem chápal, že je omezeno), na život, na náboženské vyznání a tak dále.

A byla tato práva v každodenním životě v pobytových střediscích dodržena?

Až na dodržování soukromí to šlo. Hlavně ze začátku v každém táboře byl problém. Pracovníci mají klíče od pokojů, takže nám lezli do pokoje, kdy se jim zachtělo. To jsem se jednou ráno probudil a vedle mě stál pracovník a říkal, že nám jde zkontrolovat pokoj. Nebo třeba ve čtyři hodiny ráno vám vrhne do pokoje

cizinecká policie, rozhází vám všechny věci, vyhází věci ze skříní, vzbudí děti a pak zas odejde, jakože nic, že je všechno v pořádku. V pořádku nám to moc nepřípadalo, ale co jsme mohli dělat. Pak když nás pracovníci trochu poznali a zjistili, že jsme slušní lidé, tak k nám bez ohlášení už nelezli, ani policie už k nám nevtrhávala. Ale i když už k nám nelezli, tak stejně máte pocit, že jste jim vydáni napospas. Je to hrozné. Člověk žije ve své zemi normálním životem a když se cítí ohrožen, tak odejde do jiné země, kde žádá o ochranu. Někdy je ale cena za tu ochranu vysoká. Nemluvím o pocitu bezpečí, protože v bezpečí jsme se ještě po celou dobu tady necítili. Je v tom zvláštní paradox – ochrání nás, ale dají nám najevo, že to nedělají s radostí, že jsme tu navíc, že nejsme rovnoprávné bytosti. Tak jsem se často při jednání s pracovníky cítil. Propadnete se někam do hlubin, kde jste si ani v nejčernějších snech nepředstavovali sebe natož celou vaši rodinu.

Využil jste práva požádat o pomoc právnickou osobu nebo fyzickou osobu zabývající se poskytováním právní pomoci uprchlíkům?

To jo. Sám bych to nezvládnul. Po celou dobu se o náš případ staral ten právník, co jsem o něm mluvil na začátku. Ale také jsme spolupracovali s dalšími. Do pobytových středisek jezdí právníci z různých neziskových organizací, hlavně z OPU a z Poradny pro uprchlíky, s těmi jsem byl taky ve spojení.

Byly Vám služby právní pomoci poskytnuty bezplatně?

Můžu na to neodpovědět?

Můžete. Zeptám se tedy zda jste během správního řízení jednal ve svém mateřském jazyce.

Kromě toho prvního neplatného pohovoru ano.

Byl vám tedy poskytnut tlumočník?

Ano, byl.

A byl Vám poskytnut bezplatně?

Ano, bezplatně.

Kolik jste měl během správního řízení pohovorů?

Čtyři. To byl ten první nepodařený, pak ten opravný a pak ještě dva. Ty první dva byly hlavní, kde jsem popisoval proč jsem přišel a tak a ty druhé dva byly pouze doplňující, když lidem z Ministerstva nebylo něco jasné. Nejhloupější na tom druhém, už platném, pohovoru bylo, když mě přesvědčovali, jak je to u nás doma v pořádku a že jsme v podstatě neměli důvod odejít. Když jsem se je zeptal odkud takovou informaci mají, tak mi předložili zprávu z nějaké americké organizace, kde se psalo, jak je to u nás fajn a chtěli po mě, abych to podepsal, že to tak opravdu je. To jsem odmítl.

Vaše děti se pohovoru účastnily?

Se mnou ani se ženou nikdy společný pohovor neměli. Ale byly jednou na doplňujícím pohovoru.

Jak dlouho ty pohovory trvaly?

Ten první 8 hodin. To bylo strašný. Jen jednou jsem měl půl hodiny přestávku. Ten druhý asi tři hodiny a zbylé dva asi hodinu nebo dvě.

Kolik lidí bylo přítomno na těch pohovorech?

Na prvním jen ta paní, co se mě ptala a zapisovatelka. Na ostatních pak vždycky 4 lidi.

Věděl jste, kdo ti lidé jsou?

Ano, všichni se mi vždy představili. Byl tam kromě mého právníka člověk, který pohovor vedl, tlumočnick a zapisovatelka.

Kde se ty pohovory konaly?

První dva ve Višních Lhotách, druhé dva v Praze na Ministerstvu.

A v jakém prostředí se konaly?

Pokaždé to byla kancelář.

Jaká byla při těch pohovorech atmosféra?

Kdyby ten první pohovor netrval tak dlouho a kdyby ta paní měla tlumočnicka, tak by se mi asi líbil nejvíce. Ta paní byla velice snaživá a milá, ale ve výsledku to

nám oběma bylo na nic. Ty další pohovory byly v pohodě. Ne že bychom si tam vyprávěli vtipy, ale nebylo to nijak moc vypjaté.

V jakou denní dobu se ty pohovory konaly?

Ten první nepodařený byl brzo ráno, asi od sedmi, ale ty ostatní vždy nějak v dopoledních hodinách, v deset nebo jedenáct hodin.

Podle zákona o azylu by mělo Ministerstvo vnitra vydat rozhodnutí ve věci žádosti o azyl do 90 dnů ode dne zahájení řízení. Věděl jste o této lhůtě?

Přečetl jsem si to v zákoně a přišla mi dost vtipná.

Proč?

Protože jsem snad nikdy nepotkal žádného žadatele, kterému by vydali rozhodnutí do 90 dnů, pokud tedy nešlo o zjevně nedůvodnou žádost.

Takže tato lhůta ve Vašem případě dodržena nebyla?

Ne. Teda po tom prvním neplatném pohovoru dodržena byla, ale to stejně neplatilo.

A bylo Vám oznámeno prodloužení této lhůty?

Ne. Jen jsme si se ženou říkali, že když nás ještě nechávají v táboře, tak tu naši žádost snad nikde neztratili.

A po jak dlouhé době Vám tedy bylo rozhodnutí vydáno?

Když nepočítám ten první negativ, tak mi bylo rozhodnutí vydáno přibližně po jednom roce od začátku správního řízení. A v dalším případě to taky trvalo asi rok.

To znamená, že jste i po tom právoplatném pohovoru opět dostal negativ?

Ano. Celkově jsem dostal tři negativy. Jeden hned na začátku po tom špatném pohovoru a pak ještě dva.

Jaká byla odůvodnění negativních rozhodnutí?

Ve všech třech případech to bylo stejné – Gruzie je bezpečná země, dodržují se tam všechna základní lidská práva a svobody, nehrozí tam válečný konflikt a tak podobně.

Říkal jste, že jste se po prvním negativu odvolal. Jak to bylo s těmi dalšími negativy? Také jste se proti nim odvolal?

Tak když Vám to nějak shrnu dohromady, tak to vypadlo asi takhle. Nejprve jsem měl ten neplatný pohovor, po něm jsem asi po dvou týdnech ihned dostal negativ. Odvolal jsem se proti právoplatnosti pohovoru a přibližně za dva měsíce byly první pohovor a negativ uznány neplatnými. Asi za měsíc po tom jsem měl pohovor nový a pak mi asi za rok přišlo rozhodnutí o negativu. Odvolal jsem se a na rozhodnutí soudu jsem čekal asi rok a půl. Ten moji žádost vrátili zpět Ministerstvu, protože se jim nezdálo negativní rozhodnutí dosti odůvodněné. Opět přibližně za rok a půl od rozhodnutí soudu jsem dostal další rozhodnutí Ministerstva o negativu a tak jsem se proti němu opět odvolal, asi za půl roku jsem dostal rozhodnutí od soudu opět v můj prospěch a pak asi za čtyři měsíce jsem dostal azyl. Konečně po pěti letech jsme dostali azyl.

Jaký typ azylu jste dostal?

Azyl podle § 12.

Co následovalo po rozhodnutí o udělení azylu?

Řekli nám, že se můžeme přestěhovat do některého z integračních středisek. Zažádal jsme o středisko v Zastávce u Brna. Do Brna totiž odešla spousta našich známých a tak jsme usoudili, že se nám tam bude začínat o něco lépe než jinde, kde nikoho neznáme. Řekl jsem začínat, protože azyl jsme brali opravdu jako začátek nového života. Konečně jsme mohli aspoň trochu pořádně žít.

Bylo Vaší žádosti vyhověno?

Bylo, čtyři dny na to jsme se stěhovali do Zastávky.

Poskytlo Vám Ministerstvo vnitra nějakou pomoc při stěhování?

No, v táboře nám nabídli, že nás tam i s věcmi odvezou, ale byli jsme domluveni se známými, tak jsme té možnosti nevyužili.

Byl jste tentokrát poučen o svých právech a povinnostech v pozici azylanta?

Tentokrát ano. Paradoxem ale je, že v tomto případě jsme to věděli už předem, co si azyant může a nemůže dovolit. To jsme se dozvíдали od známých, kteří azyl dostali před námi.

Byl jste tedy poučen i možnostech státního integračního programu?

Ano.

Využil jste nabídky bydlení v rámci státního integračního programu?

Ano. Podal jsem žádost o byt v Brně. Bylo nám vyhověno a slíbili nám, že až se naskytne vhodný byt, tak nám ho dají. Mezitím jsme bydleli v integračním středisku v Zastávce. Nedávno jsme ten byt dostali a už žijeme jako normální lidé.

Jak se z praktického hlediska liší život v pobytovém a integračním středisku?

Hlavní rozdíl je v tom, že z integračního střediska si můžete jít kam chcete a nemusíte psát žádnou propustku. Pracovníci integračního střediska už nad vámi nemají takovou moc. Platíte tam nájem. Prostě už si připadáte jako rovnocenný člen společnosti. Stejně je jen to, že pořád sdílíte kuchyň, koupelnu, záchod a chodbu s dalšími cizinci.

Využil jste v rámci státního integračního programu nabídku výuky českého jazyka?

To jsem taky využil. Proč to nevyužít, když se to nabízí. A obzvláště když jde o jazyky. Hrozně mě baví učit se nové jazyky.

Jak byla výuka zajištěna?

Do střediska docházela učitelka, tak jsme se s ní vždy domluvili, kdy by se to mě i ženě hodilo a ona k nám pak přišla a učila nás.

Jaké jsou pracovní možnosti azylanta?

Stejně jako českého občana. Ale i tak má azylant problém získat takovou práci, jakou provozoval před odchodem ze své země. K tomu, aby mě zaměstnali jako učitele potřebují nostrifikaci mého vysokoškolského diplomu, k tomu jsou potřeba jednotlivé známky, počty hodin v jednotlivých předmětech a tak podobně. Ale kde to mám sehnat? Jako azylant mám zakázáno jet zpět do země původu, abych mohl tyto informace dát dohromady a poštou mi tyto údaje taky nikdo nepošle, tak musím počkat, až dostanu občanství a pak se to snad podaří. Jinak stále pracuji načerno.

A jak si připadáte integrován do české společnosti? Nepocit'ujete ze strany české společnosti odmítavý postoj?

Záleží na jednotlivých lidech. Ale obecně musím říct, že se tu cítím dobře. V každé společnosti se najde někdo, kdo nemá rád cizince, ale to je normální.

Budete žádat o občanství České republiky?

Jistě.

Chcete tedy v České republice zůstat?

Chci. Přes všechny ty nepříjemnosti a problémy se mi tu líbí a hlavně tu nemusím mít strach o život svých dětí.

Jaký je Váš subjektivní pocit z přístupu státu jako instituce k Vašemu pobytu v České republice?

Jak už jsem řekl, člověk se cítí dost špatně, když sem přijede žádat o ochranu a Váš stát mu tu ochranu poskytne, ale přitom mu nedá žádnou možnost, aby se člověk cítil bezpečně. Pět let života v nejistotě opravdu pocit bezpečí nepřinese.

Kdyby jste měl možnost změnit jednu věc v pozici zaměstnance Ministerstva vnitra, co by to bylo?

Zavedl bych nařízení, aby se pracovníci chovali k žadatelům o azyl jako k lidem a ne jako ke zvířatům.